Sendikal Hareketin Krizi

Yol Ayırımı ve Yeniden Yapılanma

Devrimci Dayanışma Hareketi

Sendikal Hareketin Krizi Üzerine

Yol Ayrımı ve Yeniden Yapılanma

Devrimci Dayanışma Hareketi

HAZİRAN 2004

Birinci Baskı: Haziran 2004
Emeğin Kurtuluşu İçin Sosyalist Demokrasi
Özel eki: 1. Sayı
Sahibi: Yeni Öncü Yayıncılık adına Gökhan Taşyakan,
Yazı işleri Müdürü: H. Cengiz Gültekin, **Adres:** Şehit Muhtar Mah. Tarlabaşı Bulvarı, No: 132-3/4 Beyoğlu/İstanbul
sdpemekbüro@yahoogroups
Tel: **0 212 297 20 16**
0312 417 95 64
BASKI SENFONİ 0.212.493 37 60 - 61

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 5

BİRİNCİ BÖLÜM
A) Sendikal mücadele
Emperyalist 'küreselleşme' ve sendikalar 7
Yeni liberalizm ve sendikalar 10
Militarizm ve sendikalar 14
Faşizm ve sendikalar 17
Kürt sorunu ve sendikalar 21
Cinsiyetçilik ve sendikalar 23
Ekoloji ve sendikalar 26

İKİNCİ BÖLÜM
B) Sendikal örgütlenme
Örgütlenme ve sendikalar 28
Demokrasi, siyaset ve sendikalar 32
Sınıf, dayanışma ve sendikalar 37
Mücadele aracı olarak grev ve sendikalar. 39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

C) Yol ayrımı ve yeniden yapılanma

Mevcut durum ve konfederasyonlar 46
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu/TÜRK İŞ ...47
Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu/DİSK 49
Hak İşçi Sendikaları konfederasyonu/HAK İŞ 52
Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu/KESK 53
Yol ayrımı, birleşik mücadele ve sendikalar 58
Birleşik sendikal cephe ve sendikalar 60
Dip Notlar 63

Sunuş

Sendikal hareket kriz içinde. Kriz giderek derinleşiyor. Kriz saptamasını yapmayan neredeyse yok gibi. Kriz(ler)in temel karakteristik özelliği, krize yol açan nedenler kadar krizden çıkış imkanlarını da bünyesinde taşıyor olmasıdır. Bütün krizleri aşma deneyimi şuna işaret ediyor: Krize yol açan faktörlere kriz aşma dinamiği olarak yeniden başvurulamayacağı gerçeğidir. Yani yaşanmış olanı yeniden yaşamamak, aynı anlayış içerisinde kendini yinelememektir. Bu bilimsel gerçeği görmezden gelmenin doğuracağı ağır sonuç; birincisinde ne denli 'trajik' ise, ikincisinde o denli 'traji komik' olacaktır.

Sendikal hareketin başat sorunu, yalnızca krizin doğurduğu ağır sonuçlar değil, büyük ölçüde krize yol açan nedenleri sorgulayıcı devrimci eleştirel bir yaklaşımın gösterilemiyor oluşudur. Kriz yalnızca işçi sınıfının sendikal mücadele arenasında yaşanmıyor. Sınıf mücadelesinin her düzeyinde (ekonomik, politik, ideolojik ve örgütsel) yaşanıyor ve yıkıcı etkilerde bulunuyor.
Bu bakımdan kriz, kapitalizmin ve onunla eş zamana denk düşen 'reel sosyalizm'in krizinin sendikal mücadeleye yansımasından başka bir anlam taşımıyor. Eğer bu saptama az çok bilimsel bir gerçeğe işaret ediyorsa, krizden çıkış imkanlarını da bu bağlam içerisinde aramak gerekiyor.

Ancak verili koşullarda sendikal hareketin krizden çıkış arayışları gerçekten 'traji komik' duruma dönüşmüş bulunuyor. Devlet ironik biçimde bir yandan işçi sınıfının tarihsel birikim ve kazanımlarını 'devletçilik'e karşı olmak dolayısıyla sırtından atar, yerli ve yabancı sermayeye peşkeş çekerken, işçi sınıfının sendikalarını da 'devletleştirerek' yedek bir güç haline getiriyor. İşte Türkiye'de sendikal hareketin ikilemi burada başlıyor, yaşadığı derin çelişki burada düğümleniyor. Bunun güncel siyaset açısından anlamı bazen kapitalist değişim gücü olarak işlev gören AKP hükümetinin, bazen de MGK'nın anti demokratik devlet statükosunun doğrudan ya da dolaylı destekçisi oluyor.

Devrimci Dayanışma Hareketi sendikal hareketin içinde bulunduğu ikilem ve yaşadığı derin çelişkileri aşma varsayımına dayanan bir sendikal perspektif ve mücadele stratejisi sunmaya çalışıyor. Sunulan perspektif, sürece yön veren mevcut sendikal anlayıştan "kopuş ve yol ayrımı", strateji de "birleşik mücadele ve yeniden yapılanma" öngörüsüne dayanıyor.

Devrimci Dayanışma Hareketi bu perspektif ve strateji doğrultusunda hem sendikal mücadele sürecine yön vermeyi, hem de krizden çıkışın vazgeçilmez gücü olarak gördüğü sosyalist, devrimci, demokrat, yurtsever çevrelerle planlı bir tartışma süreci içerisinde birleşik mücadelenin imkanlarını çoğaltmayı umuyor. Bu sendikal perspektif ve strateji eş zamanda birbirini besler biçimde gelişir, kolektif devrimci bir sendikal iradenin açığa çıkartılmasına elverişli imkan yaratabilirse amacına ulaşmış olacak.

Devrimci Dayanışma Hareketi

Sendikal Hareketin Krizi Üzerine

Yol Ayrımı ve Yeniden Yapılanma

BIRINCI BOLUM

A) Sendikal Mücadele

I. Emperyalist 'küreselleşme' ve sendikalar

'Reel sosyalizm'in çökmesiyle 'nihai zafer'ini ilan eden kapitalizmin dünyayı büsbütün hakimiyet altına alma ve yekpare kapitalist pazar haline getirme hamlesi, sınır tanımaz barbarlıkla sürüyor. Kendini görünür gelecekte "komünizm tehdidi"nden yoksun sayan emperyalist kapitalist sistem, dünyayı yeniden düzenleme adına vahşi yasalarını bütün çıplaklığıyla insanlığa dayatmış bulunuyor. Kapitalizmin 'küreselleşme' stratejisi, iletişim ve bilişim teknolojisinin olanakları da kullanılarak iktisadi, siyasi ve askeri her türden zora başvurularak uygulanıyor.

Uluslararası Para Fonu (İMF), Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi uluslararası mali sermaye örgütleri, başta ABD olmak üzere emperyalistlerin stratejik çıkarlarını temel alan yapısal düzenleme ve programları yerel iktidarlara dayatıyor.

NATO gibi askeri, BM gibi siyasi örgütler, emperyalizmin yeni yayılmacı stratejileri ve bölgesel hegemonya kavgalarının yeni ihtiyaçlarına uygun biçimde yeniden yapılandırılıyor. Ulus devlet sınırları giderek aşınıyor ve ulusal hükümetler uluslararası sermayenin yeni liberal politikalarının ve yeniden yapılanma hamlelerinin yerel uygulayıcıları olarak işlev görüyor.

Bölgede yeni bir "emperyalist paylaşım savaşı" yaşanıyor. ABD ve Siyonist İsrail Ortadoğu'yu bir kan gölüne çevirmiş bulunuyor. ABD, Irak'ta "demokrasi ve özgürlük" yalanı ve "kitle imha silahları" bahanesiyle işgali sürdürüyor. 11 Eylül'de İkiz Kuleler ve Pentagon'a yapılan saldırı ABD'nin yeni saldırgan siyasetinin nedeni değil yalnızca bahanesidir. ABD, Ortadoğu'nun kaynaklarını yağmalamak ve bölgenin tek hakim gücü olmak istiyor. ABD'nin bölge halklarına dayattığı BOP, "ya emperyalist çözüme evet diyeceksiniz, ya ezileceksiniz" politikasının adı oluyor. Süreç Afganistan ile başladı ve Irak işgaliyle sürüyor... Sırada diğer bölge ülkeleri vardır. Kürt ulusal hareketi dahil ABD işbirlikçisi olmayan güçler "emperyalist çözüm"e boyun eğdirilmek istenecek, bölge halklarının kendi geleceklerini özgürce belirleme hakları, değişik biçimler altında ortadan kaldırılmaya çalışılacaktır.

Emperyalistlerin savaş aygıtı NATO'nun zirve toplantısı, 28 Haziran'da İstanbul'da yapılmak isteniyor. Irak halkının direnişi ABD'nin zafer sevincini kursağında bıraktı. Müttefik güçler çözülmeye başladı. (1) Müttefiklerini yitirmeye başlayan ABD, "çok uluslu güç" adı altında NATO'yu göreve çağırmaya hazırlanıyor. 28 Haziran'da yapılacak NATO İstanbul Zirvesiyle, ABD'nin bölge stratejisi NATO şemsiyesi altında uygulanacak ve Türkiye da-

hil işbirlikçi bölge devletlerine yeni roller verilecektir. Böylece, bu ülkeler hem işgalin ortağı haline getirilecek, hem de işgale uluslararası meşruiyet kazandırılarak bölge planları uygulanacak.

Televizyon ekranlarına yansıyan işkence kareleri emperyalist odakların bundan sonra da ne yapacaklarının ipuçlarını gösteriyor. Ebu Garib'de (Gureyb) yaşananlar, emperyalist güçlerin, çıkarları uğruna insan onurunu zedeleyen, olmadık insanlık dışı uygulamalara başvurabileceklerini yeterince kanıtlıyor. Eğer ABD ve diğer işgal güçleri bölgeden kovulamaz, başta AKP olmak üzere onlarla işbirliği içindeki devlet ve iktidarlar geriletilemez ise ABD, NATO şemsiyesi altında bölgede yerleşik güç olarak kalacak ve bölge halklarını daha fazla acı ve gözyaşına boğacaktır.

Her geçen gün, dünya işçi sınıfı ve ezilenleri nesnel gerçeğin bilincine varıyor. Bunu, kıtalar arasındaki okyanuslara, ülkeler arasındaki sınırlara rağmen dünyayı "herkesin ortak evi" haline getiren ve bu evde yaşanan küresel sefaletin, açlığın, salgın hastalıkların, ekolojik yıkımın, kitlesel işsizliğin, dizginsiz sömürünün, adaletsizliğin ve eşitsizliğin tek sorumlusunun 'küresel' kapitalizm olduğunun bilinciyle 'küreselleşme' karşıtı kitlesel mücadele direnişleriyle kanıtlıyor. İşçisi, emekçisi, kadını, genci, kır ve kent yoksuluyla ezilenlerin Seattle'den başlayarak pek çok ülkede sürdürdükleri mücadele, artık "küreselleşme gemisinin ömür boyu kürek mahkumları" olmak istemediklerini ortaya koyuyor.
Kapitalist 'küreselleşme' karşıtı mücadele giderek emperyalist saldırganlık ve işgal karşıtı mücadeleye dönüşerek genişliyor. Dünyanın bir çok ülkesinde sendikaların, kadınların, ekolojistlerin, kır ve kent yoksullarının kitlesel hareketleri, dünya ölçeğindeki sınıf

mücadelesinin tamamlayıcı parçaları olarak rol oynuyor. Bütün bu güçleri tek bir enternasyonal mücadele kanalında birleştirmek günümüzün temel sorunudur.

Gerek dünya ölçeğinde işçi sınıfını sarmalına alan emperyalist 'küreselleşme', gerekse bölgedeki emperyalist işgal, dünya ve bölge ölçeğinde anti-emperyalist mücadeleyi yakıcı hale getiriyor. Anti emperyalist mücadeleye bütünsel bir perspektif yön vermelidir. Ne kendi kapitalist sınıfı ile uzlaşarak yalnızca ABD karşıtlığı ile yetinen milliyetçi sol, ne de AB'ye "demokratik misyon" yükleyerek sıcak yaklaşan liberal sol politikalara düşülmeksizin mücadele yürütülmelidir. Sendikalar, bir yandan anti-emperyalist bir demokratik cephenin vazgeçilmez kitlesel güçlerinden biri olabilir, enternasyonalist dayanışma ve mücadele ağının etkili birer öznesi olarak öne çıkabilirler. Diğer yandan işçi sınıfının sendikal mücadelesini dünya ölçeğinde birleştirecek bağımsız bir "Birleşik Emek Enternasyonali"nin inşası için çalışabilirler.

II. Yeni liberalizm ve sendikalar

Dünya kapitalizmi, yeni liberalizm doğrultusunda köklü yapısal bir değişim süreci yaşıyor. Değişim, kapitalizmin dünya ölçeğinde içine girdiği krizi aşma amacı taşıyor. Bugün dünya işçi sınıfı ve emekçilerinin yaşadığı ağır sorunların özünü, uluslararası sermayenin kapitalist sınıfsal çıkarları oluşturuyor. Sürecin niteliğini, sermayenin uluslararası entegrasyonu, akışkanlığının hızlandırılması, dolaşımının büsbütün serbestleştirilmesi, sermaye birikimi ve kar oranlarının artırılması belirliyor. Türkiye de AKP hükümeti eliyle uygulanan yeni liberal politikaların sarmalına girmiş bulu-

nuyor. AKP hükümeti de önceki hükümetler gibi bu politikaların baş aktörü ve ödünsüz uygulayıcısı olarak öne çıkıyor.

Böylesine kapsamlı yapısal değişim programı "gelip geçici bir olgu" değil, sermayenin dünya ölçeğinde uyguladığı stratejik planın organik parçasıdır. Elbette bu stratejik yönelimin sermaye açısından önemli nedenleri var.

1970'lerin ikinci yarısına gelindiğinde kapitalistlerin yatırdıkları sermayenin geri dönüş oranı düşmeye ve sermaye değersizleşmeye başlamıştı. Yatırılan sermaye istenilen kar oranı ile geriye dönmüyor, kar oranları düştüğü için gerekli yatırımlar yapılmıyor, kapitalist üretim süreci durgunlaşıyordu. İşsizlik artmaya başlıyor ve devletin topladığı vergiler azalıyor, kapitalist üretimde başlayan durgunluk, ekonomik krize ve devletin bütçe açıklarıyla da mali krize dönüşüyordu.

Sermaye açısından krize yol açan ikinci dünya savaşından sonra, "komünist tehdit" altında uygulanan, "Fordist üretim biçimi, Keynescilik ve sosyal devlet/refah devleti" politikalarıydı. Bu politikalar aşılmalıydı. Kapitalist üretim, tüketim ve dolaşımın koşulları örgütlenme biçimiyle birlikte değişmeli ve yeni sermaye birikim biçimine geçilmeliydi. Ekonomik alt yapıda öngörülen bu değişim toplumsal yaşamın her alanında egemen kılınmalı, siyasi üst yapıda da gerekli yapısal değişiklikler yapılmalıydı. Devlet, sermayenin ihtiyaç duymadığı sosyal hizmetlerden arınarak küçülmeli, ekonomiye "müdahaleci" olmaktan çıkıp "düzenleyici" olmalı, böylece "hantal devlet" olmaktan çıkarak "etkin devlet" olmalı, her şey piyasanın isterlerine göre yeniden düzenlenmeliydi.

İşte sınıf mücadelesi literatüründe "yeni liberalizm" adıyla yerini alan bu politikalar ABD'de Reagan, İngiltere'de Thatcher döneminde başladı ve bütün bir dünyayı sarmalına alan bir sürecin başlangıcı oldu. Türkiye'de ise Demirel döneminde "24 Ocak kararları" diye bilinen (1980) kararlarla başladı. 24 Ocak kararları bugünküyle kıyaslanamayacak ölçüde etkili ve kitlesel devrimci mücadele ile örgütlü işçi sınıfının varolduğu koşullarda uygulanamazdı. 12 Eylül darbesiyle bütün toplumsal muhalefet bastırılarak kararları uygulama yolu açıldı. Bu uygulamalar Özal'lı yıllarda hızlandırıldı. Özal'ın ardılı hükümetlerce de ödünsüz ve kesintisiz biçimde uygulana geldi.

Sosyalizm koşullarında, dönemin güçler dengesine bağlı olarak işçi sınıfına belli ölçüde ödünler vererek "zorunlu uzlaşma" yoluna giren sermaye, 'komünist tehdit'in olmadığı dünya koşullarında "ödünç" verdiklerini geri almalı, her şey sermayenin çok yönlü ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmeliydi. Çünkü o koşullarda yeni pazarların bulunması, ücretlerin aşağı çekilmesi, iş gücünün yeniden üretimine ayrılan harcamaların kısılması, ucuz hammadde sağlanması, sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin aşılması olanaklı olmuyor ve kar oranları artırılamıyordu.
Bu durum işçi sınıfı içerisinde de etkisini gösteriyor, sendikalara da belli işlevler yüklüyordu. İşçi sınıfı içerisinde yaratılan "işçi aristokrasisi" ve "uzlaşmacı sendikalar" sayesinde işçi sınıfının mücadelesi sistem içinde tutuluyor ve "kitlesel denetim" olanağı sağlanıyordu. Özellikle ileri kapitalist ülkelerde Fordist üretim biçimine (ölçek ekonomisi) göre örgütlenmiş sendikalar, sosyal devlet/refah devleti uygulamalarının sağladığı olanaklarla yetinen, "ücret sendikacılığı"nın ötesinde işlev görmeyen hantal bürokratik

yapılara dönüşmüştü.

Sendikaların, "ücret sendikacılığı" ile yetinmesine ve kendine yabancılaşmasına neden olan, esas olarak ekonomist bakış açısıydı. Ekonomizm, hem "reel sosyalizm"e, hem de kapitalist ülkelerde "reel sosyalizm"i temel referans olarak alan sosyalizm ve sınıf mücadelesine yön veriyordu. Ekonomizm'in yön verdiği işçi hareketleri, emek gücü sömürüsünden farklı düzeyde yaşanan sömürü biçimlerine, ezme-ezilme ilişkilerine kayıtsız kalıyor, bunların çözümünü geleceğe ertelemeyi yeğliyorlardı. Bu yaklaşımın başta Avrupa olmak üzere Türkiye sendikal hareketini de yönlendirdiğini, bunun derin izlerini bugün de taşıdığını belirtmek yerinde olur. Ekonomizm, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bütün dünyayı kuşatan ve sarmalına alan "emperyalist 'küreselleşme' ve yeni liberalizm" karşısında sosyalizmin ve sınıf mücadelesinin bocalamasının başat nedenlerindendir.

Türkiye ve Türkiye gibi pek çok dünya ülkesinde, "uzlaşma dönemi"nin sona ermesiyle yeni liberalizmin çok yönlü saldırılarına karşı koyacak reflekslerini ve sınıfsal özelliklerini yitirmiş olan sendikaların üye sayıları hızla azalıyor ve güçten düşüyorlar. Ama süreci kavrayıp bilince çıkaran ve kendi ülkesinin özgün sorunlarıyla birleştiren Güney Afrika, Brezilya, İspanya, İtalya gibi ülkelerde ise sendikalar işçi sınıfının gelişen ve güçlenen dinamiği olarak öne çıkıyor, 'küreselleşme ve yeni liberalizme" karşı mücadelede itici ve sürükleyici rol oynuyorlar.

İşte bugün AKP hükümetiyle dayatılan yeni liberal politikalar, yaşamın her alanına egemen kılınmak ve işçi sınıfının uluslararası öl-

çekte tarihsel birikim ve kazanımları yok edilmek isteniyor. Yapılan bütün yasal düzenlemelere (iş güvenliği ve iş yasası, personel rejimi, yerel yönetimler vb.) bu perspektif ve politikalar yön veriyor. Kamu alanı tasfiye edilerek eğitim, sağlık, sosyal güvenlik hizmetleri sermayenin birer kar alanı haline dönüştürülüyor. Esnek çalışma, özelleştirme, taşeronlaştırma, işsizlik yaygınlaşıyor.

Süreç, Türkiye işçi sınıfının siyasal ve sendikal mücadelesinin içinde bulunduğu krizi derinleştiriyor. Yeni liberalizm ikileme izin vermeyecek "katılık ve uzlaşmaz" özellikler taşıyor. Kapsamlı tasfiyeyi öngören yeni liberalizme karşı, ne sürecin içinden yürüyen ve "iyileştirici önlemler" peşinde koşan sol liberal politikalarla, ne de yeni liberalizmin "katı ve uzlaşmaz" tavrına karşı 12 Eylül yasalarına ve anti demokratik devlet statükosuna yaslanan sol milliyetçi politikalarla başarılı olunabilir. Bugüne kadar, farklı dönemlerde sendikal harekete bu iki çizginin yön verdiği yadsınamaz bir gerçektir.

Bu durum sendikal hareketin başarısızlığının başat nedenlerindendir. Sermayeden ve devletten bağımsız bir sendikal mücadele çizgisine girilebildiği, yalnızca yeni liberalizmin doğurduğu sonuçlara değil, ona temellik eden kapitalizme karşı mücadele edilebildiği ölçüde başarılı olmak mümkün olabilir.

III. Militarizm ve sendikalar

Militarizmin egemenliği, "sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış kitle" demagojisine dayanıyor. "Milli Güvenlik Kurulu" ile toplumsal-siyasal yaşam üzerindeki etkileri pekiştiriliyor. 1961 Anayasası ile

ordu MGK vasıtasıyla kendini anayasal bir kurum haline getirmiş ve toplumsal-siyasal yaşam üzerindeki "askeri vesayet" yasallaştırılmıştır.

Oysa ki; Türkiye hemen her zaman en derin sınıf çelişkilerinin, en çetin sınıf mücadelelerinin yaşandığı ülkelerden biri oldu. Sınıf mücadelesinin keskinleştiği her dönemde ordu devreye sokuldu ve askeri darbelerle toplumsal muhalefet susturulmaya çalışıldı. Bugün işçi sınıfı ve ezilenler, hala 12 Eylül askeri darbesinin "deli gömleği"ni sırtından atamıyorsa, bunda ordunun rolü başattır.

1977 1 Mayıs katliamını yapan para-militer güçler açığa çıkarılamadı ve dönemin DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in katilleri hala bulun(a)madı. DİSK'i kapatan ve 15-16 Haziranları yaratan, işçi önderlerini işkenceden geçiren 12 Eylül generalleriydi. Ortadoğu'nun en büyük demokratik öğretmen örgütü TÖB-DER'i kapatan ve on binlerce devrimci-demokrat öğretmeni kıyıma uğratan yine 12 Eylül generalleriydi.

İşçi sınıfına yönelik militarist uygulamalar 12 Eylül ile sınırlı kalmadı, aynı anlayışın ürünü olan siyasi iktidarlarca da sürdürüldü. Sınıf mücadelesinin önünde yer alan, burada adı anılmamış pek çok militan işçi-emekçi, para-militer güçlerce "faili meçhul" cinayetlerde ve işkencelerde yaşamı yitirdi.

Militarist politikaların en ağır bedellerini kadınlar ödediler, ödemeye de devam ediyorlar. Yalnızca ülkemizde değil, dünyanın ve bölgenin her ülkesinde ulusuna, sınıfına, rengine bakılmaksızın kadınlar savaşta, işgalde, çatışmada işkenceye, tacize, tecavüze ve

cinsel şiddete maruz kalıyorlar.

Ordu, devlet içinde her dönemde ayrıcalıklı haklara ve özerk yapıya sahip olageldi. 1970'li yıllarda kısa adı MEYAK olan "Memur Yardımlaşma Kurumu" arpalık gibi kullanılıp bir süre sonra ("zorunlu tasarruf"larda olduğu gibi) tasfiye edilirken, aynı dönemde kurulan "Ordu Yardımlaşma Kurumu OYAK" bugün en büyük birkaç holdingden (Oyak Bank, Oyak Sigorta, Renault, ...) biri olmuş, yerli ve yabancı tekelci sermayenin ortağı olarak öne çıkmıştır.

Bugün sermayenin ve devletin ihtiyaç duymadığı bütün kamu hizmetleri tasfiye edilir, sosyal haklar budanırken, ordunun sosyal ihtiyaçlarını karşılayan ordu evleri, ordu pazarları ve dinleme yerlerine dokunul(a)muyor. İşçi ve emekçilere karşı "kemer sıkma" politikaları ödünsüz biçimde uygulanırken, askeri harcamalarda hiçbir kısıntıya gidilmiyor. Aksine, ordunun silahlanma ve teknolojik donanımına ayrılan bütçe payları artırılıyor. Yapılan askeri harcamaların gerçek miktarını kimse bilmiyor. Egemen güçlerin bölge gücü olma politikaları ve militarist eğilimleri, hem silahlanma harcamalarını artırıyor, hem de ordunun devlet içindeki ayrıcalıklı konumunu güçlendiriyor. Bu ise, hem işçi ve emekçilerin daha fazla yoksullaşmasına, hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına, hem de kardeş bölge halklarının birbirine düşman edilmesine yol açıyor.

Militarizm, gerek genel demokratikleşme, gerekse işçi sınıfının sendikal ve siyasal örgütlenme özgürlüğü önündeki en büyük engellerden biridir. "AB'ye uyum" çerçevesinde bazı kurumların as-

ker üyelerden arındırılması veya getirilen sınırlamalar "köklü demokratik açılım oluyor" gibi bir yanılgıya yol açmamalıdır. Ordunun devlet içindeki ayrıcalıklı ve özerk konumu ile MGK'nın varlığına son verilmeksizin militarizmin siyasal yaşam üzerindeki etkileri kırılamaz.

Sendikaların saflarında, işçi/emekçiler arasında anti-militarist bilinç geliştirilmeksizin demokrasi mücadelesinin önü açılamaz. Tarihe "post-modern darbe" adıyla geçen 28 Şubat sürecinde olduğu gibi bir çok sendika, ya militarist politikalara doğrudan destek vermiş, ya da onun sınıfsal özünü bilince çıkaramadığı için dolaylı destekçisi durumuna düşmüştür.

Ordunun devlet içindeki ayrıcalıklı/özerk konumuna son vermek, siyasal yaşama müdahalesine "dayanak" sağlayan düzenlemeleri ortadan kaldırmak, askeri amaçlı kompleksleri toplumsal ihtiyaçları temel alan üretim birimleri haline getirmek, sosyal ihtiyaçları karşılayan askeri tesisleri işçi ve emekçilerin hizmetine açacak demokratik yapısal değişime ihtiyaç vardır. Eğer sendikalar ekmek kavgasında başarılı olmak istiyorsa, ekmeğin süngüyle kesilmesine izin vermemeli, ekmek kavgasını demokrasi kavgasıyla birleştirmelidirler.

III. Faşizm ve sendikalar

Dimitrov, faşizm "tekelci sermayenin en gerici, en şoven ve en terörist yönetim biçimidir" derken haklıydı. Faşizm her ülkenin özgünlüğüne uygun değişik biçimler altında gelişti, güçlendi ve pek çok ülkede işçi sınıfının en büyük düşmanı oldu. Geçen yüz-

yılda bazı ülkelerde aşağıdan bir kitle hareketi olarak geliştiği gibi bazı ülkelerde yukarıdan aşağıya doğru darbelerle gelişti ve yıkıcı sonuçlar doğurdu.

Ne var ki, bugün emperyalist 'küreselleşme' ve yeni liberalizm koşullarında artık faşizmin güncel tehlike olmaktan çıkıp geçmişte yaşanan 'bir hayalet' olarak kaldığını ve 'nostalji'ye dönüştüğünü ileri süren akımlara tanık oluyoruz. Bu akımlar "küreselleşen ve bütünleşen dünyada insan haklarının, barış ve demokrasinin evrensel değerler haline geldiği" ve faşizmin temel sınıfsal özelliklerini yitirdiğini söylüyorlar.

Oysa ki, pek çok Avrupa ülkesinde faşist hareketler iktidar olacak ölçüde yeniden güçlenmeye başladı. Türkiye'de MHP'nin, Avusturya'da 'Özgürlükçü Parti'nin siyasi iktidar olacak gücü nasıl ve nereden elde ettiği az çok biliniyor. Faşizme ve faşist hareketlere dogmatik ve statik yaklaşanlar, yeni faşist hareketlerin 1930'lardaki klasik özelliklerini görmeyince bocalıyorlar.

Faşizme "gelip geçici olgu" biçimde yaklaşıp ona temellik eden kapitalizmin varlığını, krizlerini, işçi sınıfının ve ezilenlerin mücadelelerini görmezden geliyorlar. İtalya'da faşizm, İspanya'da falanjizm, Almanya'da Nazizm biçiminde yaşanan olguları yeni faşist hareketlerde görmeyince "tarihsel veba"nın yok olduğunu düşünüyorlar.

Oysa ki, günümüzde uluslar arası kapitalist bütünleşmenin ve liberal değerlerin yarattığı tahribat karşısında başta Avrupa olmak üzere pek dünya ülkesinde milliyetçi, ırkçı, şoven ve yabancı düş-

manı eğilimlerin güçlendiği görülüyor. Eşitsizliklerin, dengesizliklerin ve çelişkilerin derinleştiği ülkelerdeki işsizler, yoksullar ve ezilenler yeni faşist hareketlerin potansiyel tabanını oluşturuyor.

Türkiye'de MHP'nin kendini iktidara taşıyacak gücü elde etmesi ve bugün sendikalara nüfuz etmesi bir rastlantı değildir. 1990 sonrası devletin Kürt hareketine karşı yürüttüğü kirli savaş işçi sınıfını da etkisi altına almaya başladı. Şovenist kışkırtmayla yürütülen bu savaşta dinden de yararlanılmaya devam edildi. Şoven kışkırtmaların da etkisiyle işçi sınıfı faşist hareketin etkileri arttı. Faşist hareket Türk-İş'i ele geçirecek boyutta sendikaların temelinde güçlendi. Faşist hareket TÜRK-İŞ'te güçlenmekle kalmadı DİSK'te de etkili olmaya başladı. DİSK'in kurucu sendikalarından olan Lastik-İş'in yönetiminde faşistler de söz sahibi olmaya başladılar.

Aynı etkinin derin izlerini kamu emekçilerinde de görmek mümkündür. Devletin olanaklarını da arkasına alarak Türk Kamu Sen'i ve bağlı sendikaları büsbütün ele geçirmek için kongrelerde operasyonlar yapması bu yaklaşımın sonucudur. Türk Kamu Sen'in kurucu genel başkanı Ali Işıklar MHP'den milletvekili olarak parlamentoya taşınmıştır. Halefi Resul Akay ise 18 Nisan seçimlerinde MHP'ye açık destek verdiği halde, daha sonra yeterli faşist bulunmayarak tasfiye edilmiştir.

Türkiye'de demokrasi görünümü altında faşist baskılar yoğundur. Faşizm olgusu MHP'ye indirgenemez, MHP'siz bir faşizm değerlendirmesi eksik olur. Bu bakımdan pek çok tarihsel ve güncel ör-

nekte olduğu gibi faşizm açısından sendikaların ele geçirilmesi ve sınıf hareketinin yok edilmesi büyük önem taşır. Faşizm demagojik slogan ve laflarla işçi sınıfı, kır ve kent yoksulları ile işsizler arasında taban bulmaya ve sınıf bilinçli ileri unsurları, devrimci işçi önderlerini yok etmeye çalışır. Çeşitli sportif ve kültürel etkinlikleri aracılığı ile işçi sınıfı içinde şoven ve milliyetçi kışkırtmalar yapar. İşçilerin milliyet temelinde bölünmesini ve birbirleriyle boğazlaşmalarını körükler. Aynı kaderi paylaşan işçiler arasında düşmanlık tohumları eker. Faşizm işçi sınıfı arasında ayrımcı fikirler yayarak onları birbirine düşman ederek güçten düşürür ve sendikaları devletin uzantısı organlar haline getirmeye çalışır. Faşizm fabrika ve işletmeleri temel alır. Bu işletmelerde işçilerin arasına ajanlar sokar. Bekçi, gözcü, özel güvenlikçi gibi sıfatlarla silahlı unsurlar yerleştirir. Büyük işletmelere yerleştirdiği bu unsurlar vasıtasıyla grev ve direnişleri önlemeye çalışır; işçi ve emekçiler üzerinde terör uygulayarak devrimci işçi önderlerini ortadan kaldırmayı ve kitleleri öndersiz bırakmayı planlar. Bu konuda örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Faşizm hangi görünüm ve biçim altında olursa olsun demokrasinin ve işçi sınıfının düşmanıdır. 1970'li yıllarda "anti-komünist tehdit" demagojisi ile gelişen faşizm, verili koşullarda "anti-Kürt" histerisiyle gelişme eğilimi göstermiştir. Bu bakımdan şovenizmin işçi sınıfı içerisindeki etkilerinin kırılması faşist hareketin geriletilmesi bakımından büyük önem kazanıyor. Sendikalar faşizmin sınıfsal iç yüzünü açığa çıkartacak anti faşist bilincin yeniden kazanılması ve çok yönlü mücadele yürütülmesi için çalışmalıdır.

IV. Kürt sorunu ve sendikalar

On beş yıl süren savaş "özgün biçimde" sona erdi. Savaşın sona ermesi, savaş yılları boyunca sorunun barışçıl ve demokratik yöntemlerle çözümünü isteyen emek, barış ve demokrasi güçlerine büyük olanak sağlıyordu. Bu olanağın başta sendikalar olmak üzere emek, barış ve demokrasi güçlerince yeterince değerlendirildiği söylenemez.

İşçi sınıfı, ezilen ve sömürülen bir sınıf olarak, bir başka düzeyde ezilen ve sömürülen Kürt halkının kendi siyasi geleceğini belirleme sorununu kendi sorunu olarak algılamadı. Onun gerektirdiği demokrasi mücadelesini veremedi. Kürt emekçilerle aynı sendikalarda örgütlenen işçi-emekçiler, Kürt emekçilerin Kürt olmaktan kaynaklanan sorunlarına gerektiği ölçüde eğilmediler. Elbette bunda şovenizmin etkilerinin payı büyüktür.

Oysa ki, sorun Kürt halkının talepleri doğrultusunda çözülebildiği, Kürtlerin kolektif hakları kabul edildiği ölçüde köklü bir demokratik açılım olanaklı olabilirdi. Bir işçi-emekçi, aynı zamanda bu uğurda da mücadeleye atıldıkça ve dayanışma gösterdikçe gerçek anlamda halkların kardeşliğinden, sınıf dayanışmasından söz edebilir ve her türden ezme-ezilme ilişkisine karşı tutarlı mücadele verebilirdi.

Kürt sorunu, geçen yüzyılda çözülmeyen bir sorun olageldi. Pek çok Avrupa ülkesi burjuva demokratik devrim süreçlerinde ulusal sorunlarını çözdüler. Türkiye'de ise sorun aynı yaklaşım içinde ele alınmadı ve çözülemedi. İzlenen inkarcı ve asimilasyoncu devlet

politikaları ile bugünlere taşındı. Bu sorun çözülmeksizin demokrasiden ve Kürt halkının özgürlüğünden söz edilemez. Sorunun çözümü özellikle yeni dünya koşullarında daha da gericileşen ve halkların kolektif haklarını ve özgürlüklerini ortadan kaldıran burjuvaziden beklenemez. Kürt halkının kendi geleceğini belirleme sorunu, aynı zamanda Türkiye işçi sınıfının ve emekçilerinin sorunudur. İşçi sınıfının kendini çok yönlü eğittiği okul olan sendikalar, işçi-emekçiler arasında anti-şövenist bir bilincin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmalı, Kürt halkının kendi geleceğini belirleme mücadelesinin etkin bir öznesi olmalıdır. Bu, sorunun bir boyutudur. Diğer boyutu ise, aynı sendikalarda örgütlenen Kürt emekçilerin Kürt kimliği ile ilgili demokratik taleplerini (anadilde eğitim vb.) desteklemeli ve etnik kimliklerini geliştirecekleri olanakları sağlamalıdır. Sendikal mücadele yalnızca emek gücü sömürüsü ile sınırlandırılamaz. Emek gücü sömürüsünden farklı sömürü biçimlerine, ezme-ezilme ilişkilerine karşı mücadeleyi de gerektirir.

"**Halkların** Kardeşliği-İşçilerin Birliği" şiarı, ancak eşit ve demokratik ilişkiler içerisinde gerçekleşebilir. Kürt emekçiler ile diğer ulusal azınlıklardan emekçilerin etnik kimliklerinin gerektirdiği taleplere pozitif yanıt vermeyen bir sendika, işçi sınıfının, emekçilerin birliğini sağlayamaz. Bu yaklaşım aynı zamanda söz ve karar mekanizmalarına yansıtıldığı ve bunun gerektirdiği pozitif destek sağlandığı ölçüde güven gelişebilir, eşit ve demokratik koşullarda gönüllü birliğin yolu açılabilir.

V. Cinsiyetçilik ve sendikalar

Kadın sorunu, işçi sınıfı ve emekçilerle birlikte bütün sınıfları kesen ve bütün toplumsal alanlarda yaşanan bir sorundur. Sınıf indirgemeci anlayış, ezilen cinsin sorunlarını sınıfsal kimliğin baskısı altına sokmuş ve görmezden gelmiştir. İşçi sınıfı 'cinsiyetsiz' olarak tasavvur edilirken, aslında erkek egemen ideolojinin sınıf içine nüfuz etmesine ve giderek egemen olmasına da uygun koşullar yaratılmıştır.

Kıyasıya rekabetin dayatıldığı, esnek çalışmanın ve performansa göre ücretlendirme, istihdam etme politikalarının meşrulaştırıldığı tablo içinde part-time çalışma, geçici sürelerle çalışma, evde çalışma, eve iş alma gibi çalışma biçimleri de giderek yaygınlaşıyor. Esas olarak hizmet sektöründe yoğunlaşan bu istikrarsız ve belirli bir düzeneği olmayan çalışma biçimleri, sendikal örgütlenmeyi büyük ölçüde ortadan kaldıran özellikler taşıyor. Başta iş güvencesi olmak üzere, pek çok sosyal haktan yoksun olarak çalışan bu işçilerin başında kadınlar geliyor.

Sıralanan yeni liberal uygulamalar, bağımlı ülkelerle gelişmiş kapitalist ülkeler; emek ile sermaye; kadınlarla erkekler arasındaki eşitsizlikleri daha da keskinleştiriyor. Kamu harcamalarının kısılması, kamu hizmetlerinin daraltılması, işsizlik, taşeronlaştırma, sendikasızlaştırma, kısacası özelleştirme en çok kadınları etkiliyor; kadının mevcut kötü koşullarının daha da derinleşmesine, yani var olan koşulları iyileştirmek yerine koşulların daha da yıkıcı hale gelmesine neden oluyor.

"**Hizmet** sektörü"nün genişlemesi ve düzensiz-geçici çalışma biçimlerinin yaygınlaşması, toplam istihdam içinde kadın işgücü oranının artışını da beraberinde getiriyor. Ancak bu durum sendikal örgütlenme açısından yeni sorunlar yaratıyor. Çünkü bir yandan, sendikal hareket esas olarak erkek egemen bir yapıda, ezen cinsin toplumsal kimliğine uyum gösteren karakterde olduğu için kadınlarla ilişki kurmakta zorluk çekiliyor. Öte yandan kadın emeği yine esas olarak aile içinde ve birçok sektörde 'yardımcı' konumunu taşıyor ve kolay vazgeçilen emek gücü oluyor.

Sendikalarda bugün emek eksenli politikalarla eşitlenme mücadelesi yürütülürken ne yazık ki bu eşitlenme sadece ekonomik alanla sınırlı kalıyor. Diğer alandaki eşitsizliklerin de ortadan kalkması için mücadele verilmeden toplumsal eşitsizlikler ortadan kaldırılamaz. Bu nedenle sendikalar, emek örgütleri olmakla birlikte ezilen cinse ve onların taleplerine sahip çıkmadan demokratikleşme mücadelesinde kalıcı kazanımlar elde edemez. Sömürülen sınıfın bireyleri olarak sendikalara üye olan kadınlar aynı zamanda ezilen cins de oldukları için bulundukları her alanda erkek egemenliğiyle de mücadele etmek zorundadırlar.

İşçi ve emekçiler cinsel farklılıklarına karşın, onları birleştiren ortak çıkarlar ve talepler üzerinde oluşmuş sınıfsal kimliğe sahiptirler. Bu bağlamda sınıf mücadelesi yürütürler. Ancak bu sınıfsal kimlik, cinsel kimliği yok etmez, edemez. Sınıfsal baskının yanı sıra, sınıfın değişik kesimlerinin, cinsel baskılara karşı da mücadele verme ve bir potada birleştirme zorunluluğu vardır. Ve bütün bu mücadeleleri işçi sınıfının nihai hedefine, sınıfsız toplum amacına doğru yönlendirme gerekliliği vardır. Bunun için ise diğer kimlik-

lerin yanı sıra cinsel kimliğin de ifade edilmesine, özgürce ortaya konulmasına olanak sağlayan bir perspektife sahip olmak gerekir.

Sendikalar, kadınların kadın olmaktan kaynaklanan sorunların tespiti ve çözüm yolları için özgün politikalar belirlemelidir. Sendikalarda merkezi düzeyde bu tür kadın çalışmaları için mali kaynak ayrılmamaktadır. Kadın komisyonları, kadın daireleri, kadın sekreterlikleri oluşturularak, bu birimlerin her türlü süreci tartışıp içinde yer alabileceği ve buradan merkezi sendikal politikalara müdahale edebileceği, hiyerarşiye dayanmayan, kolektif, yatay ilişkilerin kurulacağı bir kadın örgütlenmesi oluşturulmalıdır. Özellikle yönetim organlarından birisi olan kadın sekreterliği için kadın komisyonlarının ortak iradesiyle, kadın politikalarını sendikanın her düzeyinde hissettirebilecek, kadın bakış açısına sahip, kadın mücadelesini önemseyen kadınların seçilerek/önerilerek genel kurullara taşınması gerekiyor. Sendikalardaki her türlü toplantı saatinin kadınlara uygun hale getirilmesi, kadınlarla ilgili organizasyonların ve taleplerin genel kurul kararlarına dönüştürülmesi, tüzük maddesi olması, toplu görüşmelerde kadın taleplerinin olmazsa olmazlar arasında yer alması kadınların sendikal çalışmalara katılmasının önünü açacaktır.

Kadınlardan eşitsiz koşullarda, erkek değerleriyle oluşturulan siyaset alanına aktif olarak katılmalarını beklemek gerçekçilikten uzaktır. Kadınların yüzyıllardır içinde bulundukları erkek egemen toplumsal yapıda sadece evde ve işte değil; kültürde, sanatta, politikada ikincileştirildiği, cinsiyete dayalı işbölümü çerçevesinde kadının birincil görevinin 'eş ve anne' olarak belirlendiği, 'eve ve aile'ye ilişkin tüm sorumlulukların kadına yüklendiği bir yerde ka-

dınların sendikalarda aktif politika sürdürmeleri, doğal olarak zorlaşmaktadır. Sendikalar; kadınların ev içi emek sömürüsüne karşı, ev içindeki rolünü değiştirmek için ev işlerinin toplumsallaştırılmasına; her iş yerine ve mahalleye kreş, çocuk bakım evlerinin açılması için çalışmalar yürütülmesine dönük politikalar geliştirmek zorundadır. Sendika yayın organlarında kadınların taleplerinin ve sorunlarının yer aldığı özel sayfaların yer alması demokratik bir sendikal anlayışın zorunluluğudur.

Ayrıca sendikalarda karşılaşılan cinsiyetçi tutumlar da kadınların neredeyse kastlaşmış bu yapıyı kırıp oralarda yer almalarını engelliyor. Bunun için sendikalarda kadınlara ilişkin politikalar belirlenirken hem toplumsal yapıdaki, hem de sendikal yapıdaki erkek egemen ideolojiyi kıracak gücü açığa çıkarmak gerekmektedir. Sendikalarda kadınların karar alma süreçlerine katılarak politika üreten, kadın emekçilerin sorunlarına çözüm bulan, yönetim organlarında, genel sendikal politikalarda ve işleyişte cinsiyetçi yaklaşımları, erkek egemenliğini geriletecek politikaları hayata geçiren bir duruma gelmesi için, sendikal çalışmaların her aşamasında pozitif ayrımcılık ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Bu desteklerden en önemlisi eşitsiz konumda bulunan kadınların siyasete aktif katılımının önünün açılması için yönetim organlarının her aşamasında kota uygulanmasıdır.

VI. Ekoloji ve sendikalar

Sermaye, doğayı kapitalist üretimin ve kar dürtüsünün yağma alanı olarak kullanıyor. Sermayenin aşırı kar hırsı doğa sömürüsünü rakamlarla açıklanamaz boyutlara ulaştırmış bulunuyor. Eko-sis-

temde yaratılan tahribat geri dönülmez biçimde büyüyor.

"**Havanın,** suyun, toprağın giderek geriye dönüşsüz biçimde kirlenmesi; ozon tabakasında büyüyen delik; nükleer kazalar ve nükleer atıklar sorunu; küresel ısınma; evsel atık yığınlarıyla başa çıkma sorunu; çevre kaynaklı hastalık ve ölüm oranlarındaki hızlı artış; yağmur ormanlarının yok oluşu; kimi canlı türlerinin yok olma tehlikesiyle yüzyüze gelişi, kimilerininse yeryüzünden sili-nip gitmesi; damarları tıkanan eko-sistem..." İnsanlığın yakın geleceğini tehdit eden devasa boyutlar kazanmış bulunuyor. İnsan "ayağının altındaki toprağın kaydığı, soluduğu havanın ve içtiği suyun kirlendiği, yediği yiyeceğin zehirlendiği bir dünya"da yaşayabilir mi?

Sermayenin doğaya yaklaşımına "kirlet kar et-temizle kar et" politikası yön veriyor. Sermaye başından beri kar etmek için üretiyor ve yine kar etmek için temizliyor. Kopartılan tüm yaygaralara karşın, "kapitalist sınıfların ekolojik duyarlılığının başladığı nokta, ekolojik koşulların kapitalist üretimin süreğenliğini tehdit etme" aşamasıdır. Sermaye birikimi "üretimin ne pahasına olursa olsun" artırılmasına, artı-değer üretiminin insan emeği ile birlikte doğal kaynakların sınırsızca kullanımına dayanıyor.

Özellikle yeni liberalizmin değerler sistemi içerisinde adeta "metabolik yarılma"ya uğratılarak yabancılaştırılan 'insan', tüketimi yalnızca ihtiyaçlarının karşılanması için değil, kendini ifade etmenin aracı ve toplumsal hiyerarşide bir 'statü' olarak algılıyor. Bu tür bir 'meta fetişizmi'nin temel nedeni "sürdürülebilir bir kapitalist sistem" varsayımına dayanıyor. Artık "sürdürülebilir kalkınma"

modelleriyle ekolojik tahribatın önlenebileceği varsayımına dayalı her türlü çözüm önerisinin, aslında çözümsüz bir çelişkiyi bünyesinde taşıdığı giderek daha yaygın şekilde bilince çıkıyor.

Doğanın geleceği, büyük kapitalistlerin çıkarları doğrultusunda işlev gören Tema Vakfı gibi sermaye kuruluşlarına terk edilemez. Doğanın daha fazla yağmalanmasına göz yumulamaz ve insanlığın geleceğinin yok edilmesine izin verilmez. Bu konuda da sermayeden ve devletten bağımsız yaklaşıma ve mücadeleye yakıcı ihtiyaç vardır. Doğa-insan uyumunu eksen alan ve kendini yeniden üretebilir bir çevre politikası sürece yön vermelidir. Toplumsal mücadelenin vazgeçilmez araçlarından biri olan sendikalar, anti-kapitalist ekolojik bilincin ve mücadelenin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmalı, bu alandaki süren mücadelelere ve hareketlere destek vermelidir.

IKINCI BOLUM

B) Sendikal örgütlenme

I. Örgütlenme ve sendikalar

Mücadele ve örgütlenme bütünsel bir süreçtir. Örgüt canlı bir organizma gibidir, birbirini besleyen ve tamamlayan organik parçalardan oluşur. Örgütler de bütün canlı organizmalarda olduğu gibi sistemli çalışmak, kendini yenilemek, değişen koşullara kendini uyarlamak zorundadır. Bu yaklaşıma ayak uyduramayan örgütler bir süre sonra canlılığını yitirir, kendini yeniden üretecek olanak-

ları tüketerek varlığına son vermek zorunda kalır.

Türkiye'de sendikaların yaşadığı en başat sorunlardan biri de örgütlenmedir. Sendikalar, nesnel koşulların elverişli olmasına karşın büyümek yerine küçülüyor, yeni üye kazanmak yerine sürekli üye kaybediyorlar. Elbette bu olumsuz duruma yol açan pek çok nedenden/değişkenden söz etmek mümkündür. Ancak, sendikaları bu bağlamda derinden etkileyen üç başat nedenin altını çizmek gerekir. Birincisi, yeni liberal politikalarla üretim sürecindeki parçalanma ve esnek çalışmadan doğan örgütlenme güçlüğünü aşacak yeni bir örgütlenme perspektifinin ve modelinin geliştirilememiş olmasıdır. Açık ki, Fordist (ölçek ekonomisi) üretim biçiminde binlerce işçinin aynı işyerinde çalıştığı büyük ölçekli işletmeler içten içe parçalanıyor. Parçalanma aynı zamanda o iş yerindeki binlerce işçiyi de bölüp parçalayarak birbirinden uzaklaştırıyor. Tam zamanlı çalışmanın yerini büyük ölçüde yarı zamanlı ve belirsiz zamanlı çalışma biçimi alıyor. Bu çalışma biçimi bir işçinin günlerce, haftalarca işyerinde olması veya olmaması demektir. Bu durumdaki işçiyle yalnızca işyeriyle sınırlı ilişki kurularak örgütsel süreklilik sağlamak güçtür.

Buna toplu işten atmalar, taşeronlaştırma ve siyasi baskılar eklendiğinde yalnızca işyeri ile sınırlı bir örgütlenme çalışması ile başarılı olmak çok güçtür. Artık tekdüzel üretim biçiminden ve çalışma düzeninden vazgeçiliyor. Üretim süreci çok yönlü parçalanmaya uğratılıyor, çalışma ilişkileri esnekleştiriliyor. Esnek çalışma, işçi sınıfına köleliği dayatan unsurların başında geliyor. Sendikalar, her şeyden önce bu politikalara karşı kararlı mücadele yürütmelidir. Ancak, bu politikaların fiilen devreye sokulduğu üretim birimle-

rinde ise, çalışma zaman ve zeminlerini gözeten, işyeri-mekan birliğini sağlamayı öngören biçimler geliştirilmelidir.

İkincisi, artık "yedek sanayi ordusu"nun ötesinde boyutlar kazanan işsiz işçilerin örgütlenmesindeki güçlüklerdir. Bu konuda Latin Amerika'da incelenmeye ve yararlanmaya değer pozitif örnekler mevcuttur. İşsizlerin örgütlenmesi formel sektörde çalışan bir işçi gibi ele alınamaz ve daha özgün örgütlenme biçimlerine başvurulmaksızın ilerleme kaydedilemez. İşsizliğe karşı mücadelede, bilimsel teknolojik gelişmelerin (otomasyon), işçilerin lehine kullanılarak çalışma zamanlarının kısaltılması ve "işsizliğe son-tam istihdam" politikası öne çıkarılmalıdır. Bu politika "herkese iş, iş güvencesi, sigorta ve sendika" talepleriyle birleştirilmelidir. Bu bağlamda işsiz işçilerin "modern köle pazarları"nda birbiriyle rekabet eder hale getirilmesine karşı çıkılmalı, işsiz işçilerle gerekli destek ve dayanışma ağı kurulmalıdır. Aynı yaklaşım taşeron işçileri de kapsamalı, verili örgütlenme ve mücadeleleri desteklenmeli, gerekli dayanışma gösterilmelidir.

Üçüncüsü, işçi sınıfının bileşiminin kategorik biçimde bölünmesi ve ortak örgütlenmesinin önüne anayasal ve yasal engellerin dikilmesidir. Bu durum 12 Eylül ile pekiştirilmiş ve anti-demokratik engeller artırılmıştır. Başta grev ve toplu sözleşme hakları olmak üzere, örgütlenme özgürlüğü önünde, sendikaları açmaza sokan anti-demokratik engeller vardır. Kamu emekçilerinin ise, grev ve toplu sözleşme haklarının tanınmadığı bir "sahte sendika" yasasıyla "gelişkin dernek" düzeyinde örgütlenmelerine rıza gösterilmiş, ancak onların da siyasal örgütlenme özgürlükleri yasaklanmıştır. Kamu emekçilerinin siyasal görüşlerine göre parti kurmaları, kurulmuş partilere üye olmaları engellenerek partili siyaset yapma

olanakları ortadan kaldırılmıştır.

Öte yandan işçi sınıfının kategorik olarak farklı statülere bölünmüşlüğü süregelmiştir. Farklı üretim birimlerindeki bileşenleri "işçi-memur-sözleşmeli" gibi yapay ayrımlara tabi tutularak işçi sınıfının birliğinin ve ortak örgütlenmesinin önü kesilmiştir. Kamu emekçileri, işçi sınıfının bir bileşeni oldukları halde hala "memur" statüsünde gösterilmeye devam ediliyor.

İşçi sınıfının bu nesnel durumunu, yani değişen ve genişleyen bileşimini göz önüne alarak tüm bileşenlerini kapsayıp birliğini sağlayacak bir örgütlenme perspektifi ile hareket etmeksizin işçi sınıfının sendikal birliğinden ve emeğin birleşik mücadelesinden söz edilemez. Bu bakımdan, formel sektörde, işyerlerinden başlayarak işkollarında mal ve hizmet üreten bütün işçi-emekçileri aynı sendikada örgütlemeye çalışmak ve bütün işkollarını demokratik sendikal merkezde birleştirmeye yönelmek, öte yandan enformel sektördeki farklı emek kategorilerini de içerecek tarzda emeğin birleşik mücadelesini sağlamaya çalışmak büyük önem kazanıyor.

İşte bu bağlamda oluşturulacak sendikal strateji, yeni koşulları kavrayan genç ve dinamik, deneyimli ve birikimli kadro sorununu da eksenine almalıdır. Kabul etmek gerekir ki, geçmişte sendikal hareket içerisinde militan kitle mücadelelerine öncülük etmiş deneyimli ve birikimli, sosyalist, devrimci, demokrat kadrolar sendikalardan değişik biçimlerde tasfiye olmuştur.Tasfiyenin başat nedenleri arasında 12 Eylül kıyımı, işten atmalar, zorunlu emeklilik vb. sayılabilir. Öte yandan 12 Eylül sonrası görece genç ve dinamik sosyalist, devrimci, demokrat kadroları bünyesinde

toplayan KESK'te de kadro sorunu başat bir yer tutmaktadır.

Bunun için öncelikle genç kadro kaynağına yönelmek gerekir. Bu konuda işyerleriyle sıkı bir bağ içinde olmak, ilişkileri geliştirecek birimler oluşturarak kalıcı örgütsel ilişkiler kurmak gerekir. Bu bağlamda, üniversiteler ve meslek liseleri dahil bağlaşık işkolları ile ilişkilenmek ve üyeyi kaynağında sendikaya kazanmak gerekir. Bu ve benzeri bir açılım için gerekli yapısal düzenlemeler ile eğitim çalışmaları yapılmalı, sürecin önünü açacak diğer olanaklarla birleştirilmelidir.

II. Demokrasi, siyaset ve sendikalar

Sendikalar, demokratik sınıf örgütleridir. Onlara "demokratik sınıf örgütü" özelliğini kazandıran, eyleminin, örgütsel yapısının ve siyaset tarzının demokratik olmasıdır. Bugün başta Konfederasyonlar olmak üzere sendikaların bu özelliği taşıdığı söylenemez. İşçiler-emekçiler uzun zamandır söz ve karar mekanizmalarından uzaklaştırılmış ve sendikalar birer bürokratik seçkinler topluluğuna dönüşmüşlerdir. İstisnalar dışında çeşitli yapısal düzenlemelerle işçilerin/emekçilerin söz ve karar süreçlerinde yer almalarının önü kesilmiştir.

Bu durumun geçici olduğunu düşünmek yanıltıcı olur. İşçiler ve emekçiler sendikal bürokrasi tarafından bilinçli biçimde sistemli demokrasi düşüncesinden ve mücadelesinden yoksun bırakılıyor. Sendikal bürokrasi burjuva demokrasisinin dar ve dolaylı ilişkileri içerisinde kalarak, işçi ve emekçilerin kendi gelecekleri üzerine karar verme olanaklarını ortadan kaldırıyor ve onları kendi örgüt-

lerinde birer nesne durumuna düşürüyor.

Demokrasi, burjuva demokratik ilişkiler içerisinde, işçiler/emekçiler açısından "demokratik perde"nin arkasında oynadıkları seyirlik bir oyun gibidir. Bütün karar süreçlerinden ve mekanizmalarından şu ya da bu dolayımla dışlanarak kendi gelecekleri üzerinde doğrudan söz ve karar sahibi olma hakları ellerinden alınır. Bu yaklaşım, kendini ikameci siyaset tarzıyla ortaya koyar. Biçimsel temsil ilişkisi ve siyaset tarzıyla işçiler/emekçiler sürecin birer etkin öznesi değil, pasif nesnesi durumuna düşürülür. Artık, temsil onlar adına yapılan basit bir seçim işlemi, siyaset de, onların geleceğine bir avuç "seçkin sendikal bürokrat"ın karar verdiği seyirlik oyun olur. Bu seyirlik oyun, yalnızca sendika içinde kalmaz, bir bütün olarak toplumsal-siyasal ilişkilerini de kuşatarak emeğin ve ezilenlerin demokratik sorunlarına karşı sistemli bir duyarsızlığı geliştirir. Bu iki anti-demokratik düzey sembiyotik ilişki biçiminde kendini yeniden ürettikçe demokrasi yaşamın hiçbir alanında serpilip gelişme olanağı bulamaz.

Diğer yandan ister geçmişte olsun, ister verili koşullarda olsun, sosyalist solun etkilediği sendikalarda da işçi sınıfının farklı görüşlerini, kolektif irade ve inisiyatiflerini eksen alan bir demokrasi perspektifini geliştiremedikleri yadsınamaz bir gerçektir. Sosyalistler de, burjuva demokrasinin dar ve dolaylı ilişkileri içerisinde şekillenen yapısal düzenlemelerle yetindiler. İşçi sınıfının bütün siyasal ve sendikal ilişkilerine nitelikçe farklı içerik ve biçim kazandıracak bir sosyalist demokrasi (işçi demokrasisi) açılımı yapamadılar. Buna sistemli demokrasi düşüncesinden yoksunluğun yol açtığını söylemek hiç de hak-sızlık değildir. Sendikalar, artık verili bürokratik merkeziyetçi yapılarıyla gerçek demokratik sınıf ör-

gütü olamaz, daha kötüsü kendilerini koruyarak varlığını anlamlı kılamazlar. Böyle devam ettiği takdirde sendika bürokratları, hızla, bir süre sonra sultaları altındaki sendikalarda dışlayacak işçi-emekçi bulamayacakları bir noktaya sürükleniyorlar.

Sendikaların verili anti-demokratik yapıları nasıl demokratikleştirilebilir ve sendikal bürokrasinin hakimiyeti nasıl kırılabilir? Bu sorulara verilecek tek yanıt vardır: Yaşanmış olanı bir kez daha yaşamamak, yaşanan "trajedi"yi, yeniden yaşamaya yeltenerek "traji- komik"liğe dönüştürmemektir. Bunun yolu ise sosyalist demokrasi bilincini geliştirmek, burjuva demokrasisinin dar ve dolaylı temsil ilişkilerini aşmak ve ikameci siyaset tarzından köklü kopuştan geçiyor.

Demokrasi bir "seyirlik oyun" değil, tüm toplumsal, siyasal, kültürel düzeyi kucaklayan ve kuşatan yaşam biçimidir. Diğer ezilenler gibi işçiler/emekçiler de bu ilişkilerden bağışık değildir.Yeterli demokrasi bilinciyle donatılmamış, kendini demokrasi pratiğinden geçirmemiş bir işçi/emekçi, karar organlarında yer alsa bile, kendinde olmayan demokrasiyi nereden bulacak, nasıl uygulayacaktır?

Temsil ilişkisi ve siyaset tarzı dahil bütün bir sistemi köklü değişime uğratmak gerekir. Köklü değişimin yolu her şeyden önce bürokratik "iktidarı gökten yere indirmek"le açılabilir. Değişimin başarısı sosyalist demokrasi perspektifinin işçi/emekçi örgütlerinde etkili olmasına, olabildiğince yaşam bulmasına bağlıdır. Elbette sosyalist demokrasinin üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerinde ve kapitalist üretim ilişkileri içerisinde büsbütün gerçekleşebi-

leceği gibi bir hayal içinde değiliz. Ancak işçiler/emekçiler bizatihi kendi örgütlerinde ve meşru zeminlerinde kendi irade ve inisiyatifleriyle böyle bir örgütsel yaşam kurmanın olanaklarını olabildiğince yaratabilir, bu bilinci edinebilir, pratiği yaşayabilir ve toplumun diğer sınıf ve ezilenlerine yansıtabilirler.

Sendikalar aynı zamanda farklı siyasal ve sendikal görüşteki işçi/emekçilerden oluşan çoğulcu sınıf örgütleridir. Yalnızca sendikal temsil ve sendikal siyasetin çeşitli dolayımlardan kurtarılması verili durumu aşmaya yetmez. Çoğulculuğu sendikal faaliyetin her düzeyine yansıtacakları, farklı görüşlerin kendilerini koruyup geliştirecekleri yapısal düzenlemeler de gerekir. Bunun anlamı, seçim sisteminden eşitsizliklerin gözetilmesine, karar süreçlerinden karar organlarına kadar kapsamlı yapısal değişim sürecine girmek demektir.

Örneğin, yıllardır anti-demokratik özelliği ve doğurduğu anti demokratik sonuçları kanıtlanmış "çoğunluk seçim sistemi" yerine nispi temsil uygulanabilir... Cinsler arasında eşitsizlik ve cins ayrımcılığı yokmuş gibi davranmak yerine erkek egemenliğinin etkilerini kıracak anti-cinsiyetçi perspektif geliştirilebilir ve kadınlara pozitif ayrımcılık uygulanabilir. Kota uygulanarak kadınların yönetme deneyimi ve inisiyatifi kazanmalarının imkanları kolaylaştırılabilir. Planlamadan uygulamaya, denetlemeden karar süreçlerine doğrudan katılımın önünü açılabilir, geri çağırma hakkının kullanılacağı yöntemler geliştirilebilir. Kongreler basit bir seçim işlemi olmaktan çıkarılarak, farklı görüşlerin kendini ifade edebilecekleri demokratik süreçler olarak organize edilebilir. Yayınlar, düşünsel zenginliği yansıtacak çoğulcu özelliğe sahip olabilir. Yö-

netimde kalma süresi en fazla iki dönem ile sınırlandırılabilir. 'Profesyonel yönetici' adı altında alınan fahiş ücretler ortalama işçi ücreti düzeyine çekilebilir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu önerilerin sendikalarda bazı yapısal düzenlemelerle gerçekleşmesi mümkündür. Ancak gerçekleşmesi mümkün olan bu önerilerin önünde "aşılmaz devlet engeli" olmadığına göre, başta KESK olmak üzere sosyalist, devrimci, demokrat ve yurtsever emekçilerin etkili olduğu pek çok sendikada neden uygulanmadığını düşünmek gerekmez mi?

Hiç kuşkusuz bu ve benzeri öneriler doğrultusunda demokratik açılım yapmak yetmez, aynı açılım siyaset tarzında da yapılmalıdır. Bu demokratik açılım iki düzeyde eş zamanlı olmalıdır. Birincisi, gerek "öncülük" adı altında kendi eylemini kitle eyleminin yerine geçiren ikameci, gerekse "nesnel gerçeklik" adı altında kitlelerin geri yanlarına yaslanarak aracı amaç düzeyine yükselten siyaset tarzından kopuşu öngörmektir. Her iki "uç yaklaşım" karşısında deyim yerindeyse "bıçak sırtında yürüme"yi göze almak, öncülük düşüncesi ve pratiğini reddetmeksizin kitle çizgisini temel almak gerekiyor. Öncülük kitle eylemlerinden bağışık lafız değil, bizatihi gelişen kitle eylemleri içerisinde bir adım öne çıkmak ve onu hak etmek demektir.

İkincisi, örgüt içinde demokratik çoğulcu bir siyaset tarzı benimsenirken, diğer taraftan emek sömürüsü dışında yaşanan sömürü ve eşitsizlik biçimlerine, ezme-ezilme ilişkilerine karşı mücadele perspektifi geliştirmelidir. Bu tür sömürü ve eşitsizlik biçimlerinin özgün özellikleri ve bağımsız faaliyet alanları görmezden gelinmeksizin, hem özgül alan sorunlarını nihai olarak sınıf mücade-

lesinden kopartan "liberal ve sivil toplumcu" görüşlere, hem de bu sorunları "sınıf mücadelesi" adına yok sayan "sınıf indirgemeci ve ertelemeci" sendikal siyasete karşı da mücadele edilmelidir.

VII. Sınıf, dayanışma ve sendikalar

Sendikalar işçi sınıfının tarihsel kökleri eskiye dayanan mücadele ve dayanışma örgütleridir. Uzun yıllar, burjuvazi ve onun politik sözcüleri, işçi sınıfının sermayeden bağımsız bir sınıf olduğu, sermayeden farklı ve uzlaşmaz çıkarlara sahip olduğu gerçeğini gizlemeye çalıştı. "Reel sosyalizm"in çökmesini fırsat bilen burjuva ideologlar, artık sınıfların ortadan kalktığı, kapitalizmin "ebedi sistem" olduğu demagojisini yaparak zihinleri bulandırmaya, sınıf çelişkilerinin üstünü örtmeye çalıştılar.

Dönemin tozu dumanı arasında emperyalist 'küreselleşme" sürecinin ve yeni liberal ideolojinin etkileri dünya sosyalist solu arasında da hızla yaygınlaştı ve olumsuz etkilerini gösterdi. Emperyalizmin aşıldığını, artık "soğuk savaş" döneminin bitmesiyle "barış, demokrasi ve özgürlükler dünyası"nın kapılarının açıldığını söyleyebilecek kadar ileri gidenler oldu. Hatta artık işçi sınıfının yerini "çokluklar"ın alarak insanlığın nihai kurtuluşunun önünü açacak özelliğini yitirdiğini ve tarihsel misyonunun sona erdiğini söylemeye cüret edenler de az değildi.
Bugün pek çok sol ve post-modernist akımın sendikaları hükümetlerden bağımsız "sivil toplum örgütü" biçiminde nitelemesi ve kapitalist sistemin birer "sosyal uzantısı" gibi göstermesi bu nedenledir.

Oysa ki, kapitalizmin vahşi yasaları, yaratılan bu ideolojik yanılgıyı çok geçmeden ters yüz etti. Bir yandan, yaşanan kapitalist değişim süreci emek-sermaye arasındaki çelişkileri derinleştirir, sınıflar arasındaki uçurumu büyütürken, öte yandan artık kır ve kent yoksulları mülksüzleşerek proleterleşmeye başladı. İşçi sınıfının bileşimi 20. yüzyılın ilk yarısı ile kıyaslanamayacak ölçüde değişti, genişledi; ve giderek çoğalan sınıf olmaya devam ediyor.

Buna karşın, işçi sınıfının yapısındaki parçalanma, onun kolektif bilincini de zayıflatarak kendine ve sınıf kardeşlerine yabancılaştırıyor. Dayanışma duygularını yok ederek sermaye karşısında yalnızlaştırıyor. Liberal burjuvazi, işçi sınıfının tarihsel hafızasını zayıflatıp kolektif haklarını yok ederek 'bireysel hak' düzeyine indirgiyor. Anımsanır. Özal ne demişti: "Benim memurum işini bilir." İşte bu anlayış bugün yaşamın her alanına sirayet ediyor ve insan onurunu ayaklar altına alıyor. "Yükselen değer para" bütün mesleki değerleri aşındırır, "bireysel kurtuluş" eğilimlerini güçlendirirken, insanca ve onurlu yaşam özlemlerini yok ediyor, örgüt ve örgütlü yaşam düşüncesini zayıflatıyor. Bu, yeni liberalizmin işçi sınıfı ve ezilenler içerisinde yarattığı en büyük ideolojik-politik tahribattır.

Oysa ki, sermaye kendini her alanda (ekonomi, devlet, uluslar arası vb.) yeniden örgütlüyor ve kendini yetkinleştirecek yapısal düzenlemeleri yapmaktan kaçınmıyor. Örgütlü sermaye karşısında yalnızlaştırılmış, örgütsüzleştirilmiş ve dayanışma bilinci yok edilmiş işçi sınıfının başarılı olması olanaksızdır.

Burjuva ideolojik hegemonyanın etkileri sistemli bir ideolojik

mücadele yürütülmeksizin kırılamaz. İşçi sınıfı bu ideolojik tahribatı kendiliğinden aşamaz. Bu ancak siyasal ve sendikal mücadelenin karşılıklı etkileşimi, dayanışması ve birleşik mücadelesiyle aşılabilir.

Hiç kuşkusuz, sınıf mücadelesini her düzeyde derinden etkileyen burjuva ideolojisinden köklü kopuşun sağlanması sendikalardan beklenemez. Ancak sendikalar, "yeni liberalizmin güler yüzü"nün arkasına gizlenen "kapitalist sömürü dünyası"nın sınıfsal iç yüzünü açığa çıkartabilirler... İşçi-emekçilerin kolektif sınıf bilincini yeniden kazanmaları ve bağımsız çıkarları uğruna örgütlü mücadeleye yönelmeleri bakımından etkili bir okul görevi görebilirler... Böylece "sendikal diplomasi"nin ötesine geçerek gerçek sınıf dayanışmasının yolunu açabilir ve işçi sınıfının yitirdiklerini yeniden kazanmalarına yardımcı olabilirler.

VIII. Mücadele aracı olarak Grev ve sendikalar

Her grev bir mücadele okuludur. Grevler işçi sınıfının tarihi boyunca en sık başvurduğu, en etkili ve eskimeyen, bugün de geçerliliğini koruyan mücadele araçlarından biridir.

İşçiler üretimdeki gerçek rollerini, üretim araçları karşısındaki durumlarını ve burjuvazi karşısındaki güçlerini grev yaparak fark ettiler. Onlarca, yüzlerce ve hatta binlerce işçinin aynı fabrika çatısı altında bir arada bulunmaları işçilerde haklarını birlikte alma bilincini geliştirdi. Kapitalist sömürüyü dizginlemek, başka grevci kardeşleriyle dayanışmak, örgütlenmelerinin önündeki gerici yasaları kaldırtmak ve haklarını almak için grevler yaptılar. Grevler

işçilerin ilk başvurduğu eylemlerden biri oldu ve gelişmeleri içinde başka mücadele biçimlerini ateşledi. Grevler emek sermaye çelişkisini, patronların gerçek niyetlerini çok keskin biçimde açığa çıkardı ve toplumu da bu saflaşmada tutum almaya zorladı.

Grevlerin ortaya çıkışı ve gelişmesi

Grevler, işçilerin kapitalist sömürünün vahşiliği karşısında yaşamlarını dahi sürdürebilme imkanlarının kalmadığı bir ortamda kendi deneyimleri ile bulup geliştirdikleri bir eylem biçimidir. Çok eski zamanlarda da grev örneklerine rastlayabiliriz. Eski Mısır'da kral mezarlarının yapımında kölelerle birlikte çalışan ustalar bazı hakları için iş bırakmışlardır. Antik Yunan'da ve Roma'da buna benzer eylemler yapılmıştır. Ancak grevin bugünkü anlamıyla ortaya çıkışı sanayi devrimi sonrasına rastlar. Grev, modern işçi sınıfı tarihi ile yaşıt bir mücadele biçimidir. Kapitalist üretim biçiminin en belirgin özelliği azami kârdır. Bunun kaynağında emek gücü sömürüsü yatmaktadır. Burjuvazi daha çok kâr elde etmek için işçiyi gereğinden uzun ve hızlı çalıştırmak ve aynı zamanda çok düşük ücret ödemek ister. Burjuvazi emek gücü sömürüsü olmadan yaşayamaz. Ücretli emek gücü sömürüsünün olduğu yerde de buna karşı mücadele kaçınılmazdır. Bu mücadelenin en önemli araçlarından biri grev ve direnişlerdir. Kapitalist sömürünün ilk dönemlerinde sömürü ve baskının acımasızlığı karşısında işçiler ya birbirleriyle rekabet ederek ya da içgüdüsel bir biçimde makineleri parçalayarak tepkilerini ortaya koydular.

Çünkü onların sanatlarını elinden alan ve bir bölümünün sürekli işsiz kalmasına neden olan makinelerdi. Yaşadıkları bir çok acı

tecrübe, işçilere birbirleriyle rekabet etmenin ve makineleri kırmanın onlara bir yararının olmadığını öğretti. İş bırakarak, üretimi durdurarak haklarını burjuvalara kabul ettirmeye çalıştılar. Kimi zaman başarılı oldular, kimi zaman yenilgiye uğradılar. Ama grev hareketi sanayinin gelişmekte olduğu ülkelerde hızla yayıldı. İşçiler seslerini yükselttiklerinde, direnişe geçtiklerinde ve grev yaptıklarında burjuvazi, grevleri "ağır suç" saydı. Grev ve direnişler en sert şekilde bastırıldı. 19. yüzyıl Avrupa'sı grev ve direnişlerin kanla bastırıldığı bir yüzyıl oldu. Ama işçilerin grev yapmaları engellenemedi. İşçiler, ekonomik haklar elde etmenin yanı sıra seçme ve seçilme hakkı için, sekiz saatlik işgünü için ve işçi iktidarı gibi siyasi talepleri için de grevler yaptılar. Bir işyerinde gerçekleşen grevden başlayarak bütün alanları kapsayan ve ülke genelinde genel grevlere giriştiler. 19. yüzyılın sonlarına doğru Batı Avrupa ülkelerinde sendikalar ve grev hareketi "suç" sayılmaktan çıktı.

Buna karşın kapitalist sistemde grevin bir hak olarak tanınması ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra mümkün olacaktı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın üçte biri emperyalist sömürü alanı dışına çıktı ve sosyalist bir blok kuruldu. Sosyalist bir devrim korkusu, emperyalistleri grev gibi kimi hakları tanımak zorunda bıraktı. Türkiye'de ilk genel grev Osmanlı İmparatorluğu'nda 1872 yılında yapıldı. İstanbul ve diğer liman kentlerinde devlete bağlı kurumlarda gelişen grevler 1908'lerde yaygınlık kazandı. Daha sonra İttihat ve Terakki iktidarının baskıcı rejimi altında grev yapmak yasaklandı. Cumhuriyet kurulduktan sonra da bu yasak devam etti ve grev ancak 1961 Anayasası'nda bir hak olarak tanındı. İşçilere bu hak tanınırken patronlara da, işçilere kapının gösterilmesi anlamına gelen, lokavt yetkisi verildi.

Egemenler her fırsatta işçilerin grev hakkını budamayı, olabilirse tümüyle ortadan kaldırmayı hesap etmişlerdir. 12 Eylül askeri darbesi işçilerin bütün kazanımlarını tümüyle ortadan kaldırdı. Daha sonra grev hakkı cunta anayasasında alabildiğine daraltılmış olarak tanındı. Hak grevi yasaklandı. Bir çok işkolunda ise grev tümüyle yasaklandı.

Grev bir mücadele biçimi olarak işçi sınıfı hareketinde yerini korumaktadır. Üretim süreci üzerinde etkisi olduğu için işçiler grev silahını ellerinde tutmaktadırlar. Kapitalist üretim sisteminde devlet iktidarı, patronların çıkarlarını güvenceye alacak şekilde örgütlenmiştir. Bu nedenle işçiler giriştikleri her eylemde bir tek patronu ya da patronları değil onların polisi, jandarması, mahkemeleri vb. kurumları ile bütün bir sistemi karşılarında bulurlar. İşçiler tek bir işyerinde bir takım haklar elde etmek için bile grev yaptıklarında sisteme karşı ve onların baskı güçlerine karşı mücadele etmek zorunda kalırlar. İşçi sınıfının sendikalarını kurup grevi bir hak olarak kazanması sermayenin bir lütfu değildir. İşçi sınıfı başarılı ve başarısız sayısız grev ve direnişler sonucunda bu hakkı elde etmiştir.

Grev, kapitalist sistem içinde verilen bir mücadele biçimidir. Başarılı bir grevin sonucunda sömürü koşulları biraz hafifletilebilir. İşçiler bir takım ekonomik ve demokratik haklar elde ederler. Ama onun ücretli kölelik koşulları değişmez. Çoğu zaman patronlar iş saatini uzatarak ve başka biçimde, bir eliyle verdiklerini diğer eliyle fazlasıyla geri alır.

Bu durumda grevin gereksiz olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. En

ufak kazanımla sonuçlanan, hatta yenilgiyle sonuçlanan grev ve direnişler bile işçi sınıfı mücadelesine çok şey katar. Ancak grevler diğer mücadele araçlarıyla birleştirilerek ücretli kölelik düzeninin ortadan kaldırılmasını hedeflediğinde kazanımı daha büyük olur.

İşçi sınıfı mücadelesinde grevin yeri

Her grev işçilere kendisini ve sermaye sınıfını tanımasını sağlar. Normal zamanlarda burjuvalar kendilerinin ve işçilerin aynı ailenin bireyleri olduklarını, fabrikaları işçilerin ekmek kapısı olarak kurduklarını, işler iyi giderse herkesin kazançlı çıkacağını söylerler. İşçilerin bir bölümünü de buna inandırabilirler. Ancak işçiler hakları için karşılarına dikildiğinde gerçek niyetlerini açığa vururlar. İşçiyi işten atmakla, üzerlerine silahlı güçlerini salmakla tehdit ederler. İşçiler tehditlere aldırmaz grev ve direnişlerini sürdürürlerse patronlar, polis zorundan sendikacıları satın almaya kadar, grev ya da direnişi kırmak için her yolu denerler.

Her grev büyüklüğü ve çapına göre bir kenti, bir toplumu, grevi destekleyenler ve karşısında olanlar olarak saflaştırır. Örneğin 1990 Zonguldak madenci grevi, 1991 Paşabahçe cam işçileri direnişi, 1998 SEKA işçilerinin özelleştirme karşıtı direnişi bu anlamda bir saflaşma yarattı. Zonguldak'ta, Paşabahçe'de ve İzmit'te işçiler eşleri ve çocukları, esnafı ve tüm şehir halkı ile günlerce grev ve direnişlerini sürdürdüler. İşçi normal zamanlarda vida sıkan, iş düzeninin akışına kendisini kaptıran bir insandır. O, kendi gücü ve yeteneğinin bilincine eylem içinde varır. Yıllarca alamadığı bilinci, eylem içinde kısa sürede kazanır. Eylem işçiyi olgun-

laştırır, kendisine güvenini artırır. Grevler işçilere birleşmeyi öğretir. Onlara ancak birleştikleri ve örgütlü davrandıkları zaman burjuvaziyle mücadele edebileceklerini gösterir. Grevler işçilere sermayenin boyunduruğundan bütün emekçi yığınların kurtulması için burjuvazi ile savaşmayı öğretir. Her grev olağan dışı olayların hızla aktığı bir süreçtir. Ortaya çıkmış bir grevin başarıyla sonuçlanması işçilerin birliğine ve mücadele kararlılıklarına bağlıdır.

Grevlere müdahale etmek, grevi bütün yönleri ile örgütlemek görevi devrimcilere, öncü işçilere düşmektedir. Uzun süren bir grevde grevcilere yiyecek bulmak, grev fonu oluşturmak, grevci işçilerin moralini yüksek tutmak, nöbet tutmak, üretim ve nakil yapılmasını engellemek, patronların kiralık güçlerinin, polisin saldırısına hazırlıklı olmak gerekir. İş bununla da bitmez. İşçilerin, kendi haklarını diğer sınıf kardeşlerine ve topluma anlatması, emekçilerin desteğini alması, patronların grevin amaçları hakkında yaydığı yalanları açığa çıkarması gerekir. Bu konuda geçtiğimiz yıllardaki belediye işçileri grevi hatırlansın. Greve çıkan ve kısa süre sonra da Bülent Ecevit hükümeti tarafından "sağlık" gerekçesiyle ertelenen belediye işçileri grevi topluma iyi anlatılamadı. Egemenlerin belediye işçileri grevi aleyhine yaydıkları "sağlığımız tehdit altında, işçiler fazla para aldıkları halde çalışmıyorlar" türünden yalan haberler grevlerin ertelenmesine gerekçe yapıldı. Sendikacılar da egemenlerin bu psikolojik saldırıları karşısında fazla bir
şey yapmadılar. Karşı cephede olup bitenleri öğrenmek, onun planlarından haberdar olmak gerekir. Örgütlü ve bilinçli davranmak gerekir. İşçilerin iyi örgütlendiklerinde, iyi hazırlık yaptıklarında tüm bu sorunların üstesinden geldiklerinin sayısız örneği vardır. (2)

Hükümetin tutumu bellidir. İMF, ücretlerin düşürülmesini, taşeronlaştırmayı, esnek çalışmayı dayatmaktadır. İşçi ve emekçi düşmanı AKP hükümeti İMF'nin dayatmalarını yerine getirmek için çabalamaktadır. İşçi haklarını kısıtlayan gerici kölelik yasaları yetmedi. Cam işçileri ve lastik işçileri grevinde olduğu gibi fiili yasaklama ve ertelemelerle işçi sınıfının grev hakkını elinden almaya çalışıyorlar.

Sendika bürokratları da sermayenin bu saldırısı karşısında işçileri yalnız bırakmakta, işçilerden habersiz görüşmeler yapmakta, esnek çalışma gibi hak gasplarının altına imza atmaktadırlar. Bu durum işçilerde sendikalara karşı güvensizliği geliştirmektedir.
İş devrimcilere, devrimci işçi önderlerine ve ileri unsurlara düşmektedir. Sermayenin saldırılarına, sarı sendikacıların işçiyi satan tavırlarına karşı uyanık olmak, iyi örgütlenmek gerekir. Kitleler sağlam bir örgütlülüğe kavuştuklarında aşılmayacak engel yoktur.

I. Mevcut durum ve konfederasyonlar

C) Yol ayrımı ve yeniden yapılanma

Ülkemizde sanayileşme Avrupa ülkelerinden sonra olmuştur. Bu nedenle işçi sınıfı örgütlenmeleri ve sınıf mücadelesi de Avrupa işçi sınıfından sonra gelişmeye başladı. 19.Yüzyılın sonlarına doğru çoğunlukla yabancı sermayenin elinde bulunan demiryolu gibi işletmelerde çalışan işçiler, ücretlerinin düşüklüğüne ilişkin eylemler geliştirdiler. Sorunlarının çözümüne ilişkin Amele Cemiyetleri oluşturmaya başladılar. 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte esen geçici "özgürlük havası"nın etkisiyle işçi örgütlenmelerinde hareketlenmeler oldu. Birçok yerde grevler örgütlendi ve sendikalaşma sayısında artmalar oldu. İttihat ve Terakki 25 Eylül 1908 de Tatil-i Eşgal yasasıyla sendikaları yasakladı. Ancak ağır baskılara rağmen Tramvay işçileri 1910'da grev yapma cesaretini gösterebildiler. Daha sonra Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girdi.. 'Kurtuluş savaşı' sırasında da işçilerin eylemlilikleri oldu. 1920'lerde TKP'nin faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte işçi hareketleri içerisinde sosyalist önder sayısında artışlar oldu. Cumhuriyetin ilanından sonra Takrir-i Sükun Kanunu'yla işçilerin sendika kurmaları yasaklandı. 1946 yılında yasakların kalkmasıyla büyük bir hızla yine sendikalar kurulmaya mücadeleler örgütlenmeye başlandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle oluşan "iki kutuplu dünya" dengeleri içerisinde işçi sınıfı mücadelesinde önemli hareketlenmeler olmaya başladı. Sovyetler Birliği'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkması, sosyalizmin etki alanlarının genişlemesi ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin yükselmesi karşısında kapitalistler sınıf mücadelesinin önünü kesecek taktikler geliştirdiler. Bu taktiklerden birisi de Amerikan tipi sarı sendikaların oluşturulması oldu.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

TÜRK İŞ

Zaman zaman kesintiye uğratılsa da Osmanlı'nın son zamanlarından başlayan ve Cumhuriyetin kurulmasından sonra da işçi sınıfı mücadelesi ve sendikalaşma çalışmaları devam edegeldi. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak "çok partili rejim"e geçilmesi ve 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra da artarak devam etmiştir.

Ülkemizi "Küçük Amerika" yapacağını söyleyen DP iktidarı (3) ABD ile işbirliği içerisinde sınıf mücadelesinin önünü kesecek çalışmalara hız kazandırdı.
Süreci tarihsel akış içerisinde şöyle özetlemek mümkündür:
a) 21 Temmuz 1946'da çok partili döneme geçilir. 1947'de sendi-

kalar yasası çıkarılır. Sendikalar yasası sendikaları tanır, ama sendikalara grev ve toplu sözleşme hakkı tanınmaz. 1947'de Maden-İş, 1948'de İstanbul Sendikalar Birliği kurulur.
b) Bu koşullarda 1945'de kurulan DP toplu sözleşme ve grev hakkı ve daha geniş sendikal özgürlükler vaat etmeye başlar. DP iktidarı döneminde bu vaadlerin hiç biri gerçekleşmez. Ama sendikal hareketi kendi denetimine almak için 1950'de Hür İşçi Sendikalar Birliği'ni kurar.
c) Sendikal mücadele grev ve toplu sözleşme silahından yoksun bir biçimde sürerken DP iktidarı ile birlikte emperyalist ülkelerle kurulan ilişkilere paralel olarak yabancı sendikacılar da ülkeye gelmeye başlar, bir sendikalar konfederasyonu kurulmasını önerirler. Bunlardan Amerika-İş Federasyonu iktisat uzmanı ve Marshall planı Avrupa temsilcisi danışmanı Morris Shiskin, daha sonra Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yürütme Kurulu üyesi Irving Brown gelir. 1952'de Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, TÜRK İŞ kurulur. (3)

Kurulduğu günden bugüne TÜRK İŞ devletin bir resmi kurumu gibi faaliyet yürüttü. "Partiler üstü politika" yapma iddiasıyla işçi sınıfını politikadan uzak tuttu, apolitik sendikacılar yetiştirdi. Buna karşın 12 Eylül hükümetine Sadık Şide'yi bakan olarak verdi. 12 Eylül Anayasası için "evet" kampanyası yürüttü. Merkezi yönetimleri, işçi sınıfının aleyhine olan uygulamalar karşısında devleti rahatsız edecek tepkilerden, eylemliliklerden kaçındı. Tüm önlemlere rağmen TÜRK İŞ'e bağlı sendikalarda devrimci, ilerici, demokrat işçi önderleri oldu. Bu önderler sayesinde merkezi yönetimler istemese dahi grev, eylem ve etkinliklerde bulunmak zorunda kaldı. Ancak TÜRK İŞ'in işleyen bürokratik, işbirlikçi, şef-

faf olmayan işleyiş biçimi hiç bir biçimde değiştirilemedi. Kongre yapma biçimi, delege seçilme şekli TÜRK İŞ'in mevcut anlayışını sürekli kıldı. TÜRK İŞ yönetimine gelenler neredeyse ömürlerini tamamlamadan yönetimden ayrılmadılar.

TÜRK İŞ genelde kamu alanında örgütlenme yapan bir konfederasyondur. Üyelerinin çoğu kamuda olmasına rağmen 1980 yılından sonra başlayan özelleştirme, işten atmalar, mezarda emeklilik yasası ve esnek, kuralsız çalışmayı getiren 1475 sayılı yasada yapılan değişikliklere karşı ciddi bir eylem örgütlemedi ve bu uygulamaları durduracak çaba göstermedi. Aksine bu politikaların destekçisi oldu. Bugün AKP hükümeti eliyle tasfiye edilmek istenen başta eğitim ve sağlık olmak üzere "sosyal devlet" uygulamalarını ortadan kaldıracak, birçok kamu hizmetini özelleştirecek yasalara karşı tavırsızlığı TÜRK İŞ yönetiminin tarihsel reflekslerini koruduğunu gösteriyor. (4) TÜRK İŞ bugün işçi sınıfı mücadelesinin bağımsız biçimde gelişmesinin önünü keserek sisteme eklemleme ve toplumsal muhalefeti en geri düzeye çekme işlevini sürdürüyor.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

DİSK

Gerek yüzyılı aşkın bir zaman diliminde verilen mücadele,gerekse dünyada sosyalizmin ve sınıf mücadelesinin kazandığı boyut Türkiye'de de bir açılım yapma (5) zorunluluğunu doğurdu.

1960 yıllar devrimci mücadelenin yükseldiği ve sınıf mücadelesini etkilediği bir dönemdir. TİP'in kurulması ülkemizde sınıf mücadelesi açısından yeni bir politik atmosferin oluşmasına yol açtı. TÜRK İŞ'e bağlı sendikalarda önemli hareketlenmeler yaşandı. Sendikalarda yönetimlere sosyalist işçiler gelmeye başladı. Grevler çoğalmaya ve etkili olmaya başladı. Sosyalist, devrimci, demokrat işçiler TÜRK İŞ'in sarı sendika anlayışını değiştirmek için çalışmalara hız kazandırdı. Ancak kastlaşmış bürokrat yapı kendi mevcudiyetini korumak için bir çok işçi önderini işverenle işbirliği halinde tasfiye çalışmalarına girdi. İşçilerin hak almak için yaptıkları grevlere sıcak bakmadı.

Özellikle Sosyalistlerin ağırlıklı olduğu sendikalara karşı mesafeli davrandı. En son cam işçilerinin aldığı grev kararına TÜRK İŞ yönetiminin itirazı, TÜRK İŞ'den yol ayrımına neden oldu. 13 Şubat 1967'de DİSK kurulduğunda (6) DİSK kurucuları kurulma gerekçelerini şöyle açıklıyorlardı. "DİSK, TÜRK İŞ yönetiminin sınıf uzlaşmacısı politikasına karşı çıkan sendikalar tarafından kuruldu" DİSK'in Kuruluş bildirgesinde "bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı savaşmaya ant içmiş sendikacılarız" biçiminde dile getirilen görüşler, işçi sınıfının sendikal mücadelesinde yeni bir sayfanın açıldığını gösteriyordu.

Yıllardır "partiler üstü politika" diye işçileri politikadan uzak tutan TÜRK İŞ anlayışının karşısına işçi sınıfının bağımsız mücadelesini savunan ve örgütleyen bir sendikal anlayış sınıf mücadelesine damgasını vurmaya başladı. TÜRK İŞ'den farklı olarak DİSK özel sektör ağırlıklı örgütlenme yapıyordu. Karar alma süreçleri

TÜRK İŞ gibi merkezi değil, işyerlerini de içine katan temsilciliklerin önemini artıran bir işleyiş ile alternatif bir sendikal anlayış işletiliyordu. Devrimci, sosyalist, demokrat ve TÜRK İŞ anlayışına karşı çıkan tüm işçiler DİSK çatısında örgütlendiler.

DİSK, işçi sınıfı mücadele tarihine geçen önemli eylem ve etkinlikler yapmıştır. 15-16 Haziran eylemleri sermayeyi sarsan ve sınıfın gücünün önemini açığa çıkaran eylemlerdendir. DGM'lerin kapatılması için yapılan eylemlilikler, 20 Mart Faşizme ihtar eylemi, görkemli 1 Mayıslar, Tariş, Tekel, Çukobirlik, Ant-Birlik direnişleri, demokrasi mitingleri DİSK'in Türkiye işçi sınıfına örnek olacak önemli eylemlerindendir.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle DİSK kapatıldı ve mal varlığına el konuldu. Yöneticilerinin tamamı işkencelerden geçirildi. Birçoğu cezaevine gönderildi. Üzerinden bir silindir geçilerek ezilen sınıf mücadelesi devrimci ve sosyalistlerden ayıklanarak TÜRK İŞ ve HAK İŞ'in eline teslim edildi. On sene boyunca hiçbir faaliyet yürütemeyen DİSK çeşitli davalar ve mahkemeler sonucunda geri açıldı. Mal varlığı geri verildi. Ancak birçok işçi önderinden ve üyesinden yoksun bırakılmış bir DİSK vardı artık. DİSK'te kalan yöneticilerin birçoğu da özellikle gerek 'reel sosyalizm'in çökmesi ve sınıf mücadelesinin gerilemesi, gerekse yeni liberal ideolojinin etkisiyle DİSK'in kuruluş amaç ve ilkelerinden uzaklaştılar. "Sınıf ve kitle sendikacılığı" yerine "çağdaş sendikacılık"ı ikame ettiler. Bugüne kadar da bu anlayışın DİSK'e yön verdiğini, onun adıyla özdeşleşen bütün devrimci özelliklerini yitirerek sisteme eklemlendiğini söylemek hiç de haksızlık değil.

Bir zamanlar sosyalistlerin ve devrimcilerin etkinlik gösterdiği sendikal yapı olarak öne çıkan DİSK, bugün işçi sınıfına "resmi ideoloji"nin bir taşıyıcı unsuru olarak işlev görüyor. Mevcut DİSK, 1967 yılında kurulan DİSK ile kıyaslanamaz ölçüde hem anlayış hem de kadro bakımından çok farklıdır. Sendikal anlayış olarak devrimci özelliklerini yitirmiş, yapısal olarak bürokratik merkeziyetçi bir yapıya dönüşmüştür. Bu farklılık DİSK'i küçültmüş, etkili olamayan bir konuma getirmiştir. DİSK'e bağlı 22 Sendikanın 300 bin üyeye sahip olduğu söyleniyor.

Hak İşçi Sendikalar Konfederasyonu

HAK İŞ

HAK İŞ sınıf mücadelesine Amerika'nın komünizme karşı oluşturmaya çalıştığı "yeşil kuşak" anlayışına denk bir tarzda sendikacılık yapmaya başladı. Sınıf mücadelesini ekonomik mücadele ile sınırlayan, anti-komünistliği ön plana çıkaran ve İslami motifleri kullanarak örgütlenme yapmaktadır.12 Eylül'de önce mal varlıklarına el konuldu, yöneticileri göz altına alındı. Ancak darbeden 4 ay sonra Şubat 1981'de mal varlığı ve faaliyeti serbest bırakıldı. İşçi sınıfına yapılan saldırılara karşı etkili bir eylem sergilemedi. Kamuoyuna etkili bir mücadele yapma niyetini gösteren her hangi bir çaba da göstermedi.

Örgütlü olduğu Et Balık ve Süt Endüstrisi kurumları özelleştirilirken gösterdiği tavır HAK İŞ'in gerçek kimliğini ortaya çıkarıyor. HAK İŞ (7) bu kurumların özelleştirilmesine karşı çıkacağı yerde

işletmesine sendika olarak talip oldu ve özelleştirmeleri meşrulaştırdı. HAK İŞ bu haliyle TÜRK İŞ'ten farkı olmayan bir konfederasyondur. Bugünkü iktidarın çıkardığı yasalara karşı siyasi yakınlıklarından dolayı her hangi bir tepki örgütlememektedir. Başta eğitimi, sağlığı ve bir çok kamu hizmetini tasfiye ederek özelleştirecek, bir çok çalışanı işsiz, bir çoğunu da düşük ücrete mahkum edecek yasaları olumlu karşılayan bir perspektife sahip bulunuyor. Bir önceki genel başkanı da Erbakan hükümetinde bakan olarak görev almış olan HAK İŞ, bugün AKP hükümetinin izlediği politikaların işçi sınıfı içerisinde meşrulaştırılmasını sağlayan bir rol oynuyor.

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu

KESK

Kamu emekçileri açısından sendikal mücadele çok yönlü demokratik değişim sürecine girmek anlamına geliyordu. Değişim talebinin özünü devletin kamu emekçilerine biçtiği toplumsal rolün ve kurduğu tek taraflı ilişkinin demokratik değişime uğratılması ve kamu emekçilerinin kendi geleceklerini belirme talebi oluşturuyordu. Devlet, kuruluşundan beri üretilen hizmetin niteliği, ücretlerin belirlenmesi ve kamu emekçilerinin "devletin memuru" olarak nasıl yaşamaları gerektiğini tek taraflı belirliyor, kamu emekçilerinin ekonomik, demokratik, sosyal ve siyasal yaşamı üzerinde tek söz ve karar sahibi oluyordu. Her ne kadar mücadele sürecinde sendikal örgütlenme özgürlüğü başat bir yer tutsa da, devlet katında sarsıcı etki yapan ve esas direnç kaynağını oluşturan

kamu emekçilerinin ileri sürdüğü taleplerin bir bakıma "emir-komuta zinciri" içerisinde kamu emekçilerini yönetmeye alışkın devletin "resmi tarih"sel bakışının, siyaset tarzının ve yapısının demokratik siyasal değişime uğratılma kaygısıydı.

Uzun yıllar her şeyi tek taraflı belirlemiş ve "baba" rolü üstlenmiş otoriter bir devletin, bu talepleri, arkasında militan kitle hareketi olmaksızın, uzun erimli bir demokrasi mücadelesi verilmeksizin kısa erimde kabul etmesi ve sindirmesi kolay olamazdı. Bu mücadelede bütün tarihsel deneyler "uzun soluklu yolculuk"a çıkmayı ve çetin mücadelelere soyunmayı işaret ediyordu. İşte bu yolda kamu emekçilerine "hak verilmez alınır" şiarı temel yol gösterici oldu ve fiili-meşru mücadelenin önünü açtı.

KESK, belli bir tarihsel sürecin zorunluluğunun bir biçimi olarak doğdu ve diğer işçi sınıfı bileşenlerinden ayrı örgütlendi. KESK, geriye dönüp bakıldığında işçi sınıfının sendikal mücadele arenasında 1990'lı yıllardan bu yana tek örgütlü kazanımı oldu. Bu kazanım sosyalist, devrimci, demokrat, yurtsever kamu emekçilerinin ortak eseridir. KESK'in mimarı bu çevrelerdir. KESK'te bugün yaşanan pozitif ve negatif ne varsa bu çevrelerin şu ya da bu düzeyde payı var. Kabul etmek gerekir ki, KESK'in toplumsal muhalefetin vazgeçilmez bir bileşeni olmasında bu çevrelerin ne denli pozitif payı varsa, KESK'in kuruluşundan gelen yapısal sorunlarda da o denli negatif payları var.

Ne yazık ki, bir dönemin gelişen ve yükselen unsuru olarak öne çıkan KESK de bir açmaz içerisinde bulunuyor. KESK'te de başlangıç amaç ve ilkelerinden (9) uzaklaşan bir yaklaşım giderek süre-

ce hakim olmaya başlıyor. KESK'in son yıllarda içine girdiği 'durgunluk' KESK'in temel referanslarına ve öz gücüne dayanarak aşma iradesi gösterilemiyor. 'Küreselleşme' dalgası ve neo-liberal ideolojinin etkileri KESK'e egemen siyasal çevrelerde de uç vermeye başlıyor. Bu durum sınıf perspektifinden sapma eğilimi gösteren bir sendikal perspektifin KESK'e de sirayet ettiğini gösteriyor. KESK'te fiili ve meşru mücadele çizgisinden uzaklaşma ve 'yasal sınırlar' içerisinde hareket etme eğilimi öne çıkıyor.

KESK yönetimi "ne yapısal sorunlarını aşacak demokrasi perspektifine, ne de grev ve toplu sözleşme haklarını kullanabilecek gerçek sendikal yaklaşıma sahip bulunuyor." Bazen 'alan fetişizmi'ne dayalı bir radikalizmi öne çıkarıyor, bazen kitlenin geri yanlarına yaslanarak pasifist konuma sürükleniyor. Böylece 'gelgit'lerle yetinen bir "kısır döngü" içerisinde oyalanıyor.

KESK'e bu yaklaşım yön verdikçe toplu sözleşme ve grev gibi meşru haklarını kullanma olanakları giderek zayıflayacak, bu alandaki Türk Kamu-Sen gibi devlet sendikalarının etkinliği artarak 'baskın güç' olarak öne çıkacaktır.

Hala kamu emekçilerinde sınıf bilinci zayıf, 'resmi ideoloji ve devlet geleneği baskın eğilim olarak öne çıkıyor. Bu durumu KESK'in sorunlarını aşma iradesi bakımından önemli bir açmaz olarak görmek gerekir. Eğer verili durumu köklü değişime uğratacak kolektif bir irade ortaya çıkmadığı taktirde kendini belirgin biçimde gösteren bürokratikleşme eğilimlerinin giderek bir kastlaşmaya dönüşeceğine kuşku duyulmamalıdır.

Hiç kuşkusuz KESK'in bugünkü olumsuz duruma gelişinin birçok nedeni vardır. KESK'in kuruluşundan sonra KESK içerisinde "kurumsallaşma" tartışmalarının başladığı dönem, aynı zamanda " durgunluk ve gerileme" dönemidir. Bazı anlayışlar KESK'in kurumsallaşmasını, demokratik örgütsel model olarak algılamak yerine yöneticilerin profesyonelliğine, paraların kaynaktan kesilmesine, merkezi yetkilerin artırılmasına indirgediler. Bu yaklaşımla görünür gelecekte bürokratikleşme kanallarını açtıklarının farkında değillerdi.

Örneğin, karar alma süreçleri işyerlerinde çalışanların katılımı ile gerçekleşen toplantılarda alınan kararların yukarı doğru taşınma biçiminden çıkarıldı. Bunun yerine sınırlı sayıda kişilerden oluşturulmuş ve belli anlayışların ağırlığındaki organlarda kararlar alınmaya başlandı. Kongreler kamu emekçilerinin tartışma, kendini ifade etme ve öneriler sunma biçiminden uzaklaşarak dar bir siyasal çevrenin "yönetici belirlediği" kongrelere dönüştürüldü. Kendinden önceki geleneksel bürokratik sendikal anlayışları eleştirerek alternatif olma iddiası ile ortaya çıkan kamu emekçileri sendikaları mali şeffaflık, demokratik denetim ve üyeye hesap vermede yeterli özeni göstermeyen, grupçuluğun başat olduğu "kapalı devre" bir yaşam sürece hakim kılınmaya başladı. Eğitimler ancak yurt dışından kaynak alındığı zaman yapılır duruma geldi. Eğitimlere katılımcılar büyük ölçüde yine aynı gruptan olanların seçilmesine dönüştürüldü. Farklı eğilimlerin karar organlarında kendilerini güçleri oranında temsil etmelerinin önü anti-demokratik seçim yöntemleriyle önü kesildi.

KESK yönetimleri geçmiş iktidarların çıkarmaya çalıştığı sahte

sendika yasası karşısında da zayıflık gösterdi. Grev ve toplu sözleşme haklarını içermeyen yasaya karşı geçmiş dönemde sergilediği kararlı tutumu gösteremedi. Bir bakıma kamu emekçilerinin gerçek demokratik sendika yerine "gelişkin dernek" biçimde örgütlenmelerine rıza gösterildi.

Her şeye rağmen böylesi bir yasanın meclisten geçmesi ile kamu emekçileri yeni bir döneme girdi. Bu durum karşısında yıllardır her bedeli göze alarak mücadele eden kamu emekçilerinin sendikalara bakışı da değişti. Devlet eliyle kurdurulan Türk Kamu Sen'i teslimiyetçi, işbirlikçi sendika olarak gören ve KESK'te örgütlenen kamu emekçileri, KESK'in kendini Türk Kamu Sen'den ayıran özelliklerinden uzaklaşmasıyla KESK'den de uzaklaşmaya başladı.

AKP hükümeti eliyle uygulanan liberal tasfiye programı yalnızca kamu hizmetlerini değil, KESK'in de tasfiyesini öngörüyor. Ne var ki KESK, değişik alanlarda farklı biçimlerde yaşanan sorunlara yönelik açık, anlaşılır ve sınıfsal özü belirgin politikalar üretemiyor. Böylesine kapsamlı tehdit karşısında atılması gereken adım kuruluş amaçlarına, ilkelerine ve değerlerine sahip çıkmasıdır. Hala kamu emekçilerinde ortak tarihsel hafıza vardır ve bu hafıza temel referans kaynağı olarak hepimize yol gösterici olabilecek devrimci-demokratik özellikleri taşıyor. İşyerlerinden başlayarak, geçmişte yapılanlar, eksikler, hatalar devrimci bir eleştirici süzgecinden geçirilip gerekli dersler çıkarılabilirse yeniden güçlü bir çıkış imkanı yakalanabilir. Unutulmamalıdır ki, KESK'i KESK yapan onun kolektif devrim iradesi ve tutarlı meşru mücadeleci yönüdür.

II. Yol Ayrımı Birleşik Mücadele ve Sendikalar

Yineleme pahasına da olsa bazı öne çıkan olgulara değinmekte yarar var. Mücadele pratiğinin de kanıtladığı gibi, işçi sınıfı ve emekçiler "uluslararası ölçekte süregelen çok yönlü saldırılara karşı koyacak devrimci perspektif ve demokratik sendikal iradeden yoksun bulunuyor. Bilindiği gibi, her dönemde sendikaların sistemin bir uzantısı haline getirilmesi, devletin ve sermayenin temel hedeflerinden olmuştur."

İşçi sendikaları, "bürokratik bir kast eliyle sınıf mücadelesinden uzaklaştırılarak, devletin güdümünde hareket eden ve sermayenin çıkarlarında uzlaşan kurumlar haline getirilmiştir. Sendikal hareket, bürokratik kastın inisiyatifi altında sürekli kan kaybediyor ve işçi-emekçiler en fazla ihtiyaç duydukları birlik ve dayanışma" yerine "ırkçı, gerici ve şoven ideolojilerin etkisiyle yapay biçimde bölünerek güçten düşüyor. Sendikalardaki bürokratik kast ve sınıf perspektifinden uzak ikameci anlayışlar, işçi sınıfı içerisinde yaygınlaşıyor ve etki alanlarını genişletiyor."

İrdelenen verili durum sendikal hareketin içinde bulunduğu krizi aşabilmesi için köklü değişim sürecine girmesini gerektiriyor. Köklü değişim sendikal harekete yön veren geleneksel bürokratik sendikal perspektiften bütünsel kopuşla olanaklı olabilir. Bu ise yaşanan olay ve olguları doğru analiz etmeksizin, kendini devrimci eleştiri süzgecinden geçirip egemen olandan yol ayrımı yaşamaksızın gerçekleşemez.

Krizleri aşabilmenin bilinen klasik yollarından biri yaşanmış olanı bir kez daha yaşamamak ve kendini yenileyebilecek açılımı yapmaktır. Her kriz, krize yol açan nedenleri içinde taşıdığı gibi krizden çıkış olanaklarını da içinde barındırır.

Sendikaların militan kitle mücadelesini eksen alan bağımsız sınıf örgütü özelliğini yeniden kazanma olanağı, sunulan perspektifin yön vereceği sınıf ve kitle sendikacılığındadır. Temel sorun çok yönlü biçimde parçalanmış, adeta cami ile kışla arasında bölünmüş işçi sınıfını bu perspektif etrafında bir mücadeleye yönlendirmek, bütün güçlerini demokratik sendikal bir merkezde birleştirmektir. Bu sendikal strateji, hem emeğin ekonomik, demokratik ve sosyal sorunlarına bağımsız sınıf çizgisiyle yanıt verecek, hem de sendikaları yeniden toplumsal muhalefetin ayrılmaz parçası olarak öne çıkaracaktır.

Bu sendikal strateji işçi sınıfının birleşik mücadelesine de yön verebildiği ölçüde kalıcı başarılar elde edilebilir. İşçi sınıfının birbirinden bağımsız lokal eylemleriyle, sınıf dayanışması ve birleşik eyleminden yoksun bir mücadelenin de kalıcı başarılar elde etmesi olanaksızdır. Bunun için sendikal bürokrasinin inisiyatifindeki mevcut "emek platformu"yla işçi sınıfının kendi bağımsız çıkarları etrafında birleşik eylemini geliştirmek mümkün olamaz. Bu bağlamda da emek güçlerinin yol ayrımının ve kendi meşru zeminlerinde yeniden dizilişinin yolunu açmak gerekir. Emeğin yeni birleşik zemini, emeğin değişik alanlarda süren mücadele ve örgütlenmelerini kapsayan, ekonomik, demokratik, sosyal sorunlarına ortak yanıt veren bir "emek ve demokrasi platformu" olmalıdır.

III. Birleşik sendikal cephe ve sendikalar

Pek çok siyasal çevrenin sendikal hareketin sorunlarına çıkış yolları aradığını biliyoruz. Bu konuda kayda değer düşünsel zenginliğin ve muazzam bir birikimin oluştuğunu söyleyebiliriz. Ancak, bu birikimden ortak pratiğe yol gösterecek ölçüde yararlanıldığı söylenemez. Büyük ölçüde bağımsız faaliyetlerin ötesinde arkasında derin iz bırakacak, somut sonuçlar doğuracak ortak arayış ve girişim neredeyse 'yok' denecek kadar az. Bu sonuca sol arasında süregelen "rekabetçi siyaset tarzı"nın temellik ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Artık, solun sendikalardaki gücünün zayıfladığı ve kitle bağlarının koptuğu verili koşullarda, "rekabetçi anlayış"la pozitif sonuç alınmayacağı açıktır. Enerjisinin önemli bölümünü birbirine karşı harcayanların, birbiriyle kıyasıya "rekabet" edenlerin işçi sınıfının birlik ve dayanışması için çaba göstermeleri inandırıcı olamaz. Bugüne kadar ileri sürülen düşünceler istenen değişimin yolunu açamıyor ise bunların yalnızca birer "akademik çalışma" olmanın ötesinde ne değeri olabilir? Bugün, sendikal hareketi içerden kavrayacak ve "itici kolektif güç" işlevi görecek bir birleşik devrimci-demokratik irade yakıcı ihtiyaçtır. Sendikal hareketin öncelikli sorunları etrafında hareket edebilecek bütün siyasal çevre, inisiyatif, platform ve işçi-emekçiler güçlerini birleştirip, bu gücü birleşik sendikal cepheye dönüştürebilirler. Atılacak etkili birleşik adımların bir süre sonra yeni arayış içinde olanlara gösterilecek yegane adres olmaması olanaksızdır.

Kurulacak birleşik sendikal cephenin temel işlevi, sendikal harekete müdahale ederek onu köklü değişime zorlamak ve sendikaları yeniden kazanmaya çalışmak olacaktır. Sendikal alanda böyle bir girişimin imkanlarını geliştirmek gerekir. Bugüne kadar, sendikal perspektif farklılıkları, birleşik faaliyeti olanaksız kılan gerekçe gibi sunulmuştur. Oysa ki, birleşik sendikal cephe, 'organik birlik'i değil, 'eylem birliği' önerisidir. Bir eylem birliği biçimi olarak birleşik bir cephede sendikal perspektif farklılıkları değil, ortak politika ve öncelikli talepler temel alınır. Bir başka deyişle önemli ve öncelikli olan farklılıklar değil, krizi işçi ve emekçilerin lehine dönüştürecek ortak politikaları ve talepleri öne çıkaran, güçlerin nesnel konumunu meşru gören eşit ve demokratik ilişki kurabilmek ve kalıcı kılabilmektir. Burada aslolan sendikal hareketin birikmiş onlarca, yüzlerce sorununun arkasından koşmak değil, öncelikli olanı saptamak ve "çözücü halkayı" yakalayabilmektir.

Öte yandan birleşik sendikal cephe hiç kimsenin kendine özgü, bağımsız çalışmalarını dışlamaz. Aksine birleşik ilişki içerisine giren herkes ortak birikim ve imkanlardan aldığı pozitif enerji ile daha etkili bağımsız çalışma yapabilir. Cephe programına sığmayan görüşleri doğrultusunda gerekli çalışmaları özgürce yapabilir.

Sendikal hareketin yaşadığı temel sorunların önünü açma amacı taşıyan güçleri birleşik zeminde harekete geçirebilecek sendikal stratejinin temel unsurları şunlar olabilir:

a) Bürokratik merkeziyetçi sendikal yapıları köklü değişime uğ-

ratacak, işçi/emekçilerin kolektif irade ve inisiyatiflerini temel alacak demokratik sendikal yapıların inşasının ve demokratik bir sendikal merkezin yolunun açılması,

b) Sendikaları, sermayenin ve devletin birer yedek gücü olmaktan çıkartarak işçi sınıfının bağımsız çıkarlarını temel alan meşru mücadele çizgisinin geliştirilmesi,

c) "İşçi-memur-sözleşmeli" gibi yapay ayrımlara bakılmaksızın işçi sınıfının tüm bileşenlerinin ortak mücadele ve örgütlenmesinin sağlanması, buna uluslararası boyut kazandıracak bir açılım yapılması,

d) Sendikal ve siyasal örgütlenme özgürlüğü önündeki yasak ve engellerin (anayasal, yasal vb.) kaldırılması ve her türlü ezme ezilme ilişkisine karşı mücadele edilmesi,

e) Emek, barış ve demokrasi güçlerinin ortak talepler (Kürt sorunu, savaş, emperyalist işgal, vb.) etrafında oluşacak birleşik mücadele sürecinin etkin özne olunması olabilir.

Bu temel yaklaşımla oluşacak sendikal mücadele programında yer alacak talepler yine buradan türetilebilir. Kaldı ki, ortak sendikal mücadele programının içini dolduracak pek çok talep cephe içerisinde yer alacak güçlerin "ortak düşünsel dağarcığı"ından derlenebilir. Bunun için yeterince birikim ve imkan mevcuttur. Unutmamak gerekir ki, "mümkün olanın sınırlarına ancak imkansızı isteyenler ulaşabilir."

DİP NOTLAR

1. İspanya, Honduras ve Dominik Cumhuriyeti askerlerini çekeceğini açıkladı. Nikaragua, görev süreleri dolan askerlerin yerine yeni asker göndermeyeceğini, Tayland, saldırı halinde askerlerini geri çekeceğini, Macaristan da daha fazla asker göndermeyeceğini açıkladı. Bu gelişmeler ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi'nde giderek yalnızlaşacağının ilk işaretlerini veriyor.

2. Grev ve direnişlerin sayısı bir ölçüde toplumsal muhalefetin ne durumda olduğunun bir aynasıdır. Örneğin 1990'da grev sayısı 458, işyeri sayısı 861, greve katılan işçi sayısı 166.308, 1995'de grev sayısı 120, işyeri sayısı 3369, greve katılan işçi sayısı 199.867 iken bu sayı 2002'de grev sayısı 27, işyeri sayısı 62, greve katılan işçi sayısı 4.618'e gerilemiştir. (DİSK-AR 2000'li yıllarda işçi sınıfının durumu sayfa 51) Bugün içinde bulunduğumuz koşullarda grevler geçmişte kalmış bir anı olarak anılmaktadır.

3. Bir çok yöneticisi ABD'ye götürülerek eğitilen ve mali destek verilen TÜRK İŞ Birinci Genel Kurulu'nu 10 kurucu, 1 de üye olmak üzere 11 delege ile 6-7 Eylül 1952 yılında İzmir'de toplar. Amerika'nın TÜRK İŞ'e yardımları sürer. 1960 sonrası bu yardımlar daha da artar. Eğitimden mali yardımlara kadar kapsamlır yardım yapılır. 1964-65 arası TÜRK İŞ'in üyelerden aldığı aidat miktarı 1.948.000 TL iken ABD yardım teşkilatı AID'nin mali yardımı 2.632.000 TL'dir. 1966'de TÜRK İŞ'te çalışan 65 personelin 33'ünün ücreti AID yardımlarından ödenir.

4. Çalışma Bakanlığı 1999 verilerine göre TÜRK İŞ'e bağlı 33 sendika 2.245.648 üyeye sahip. Ancak toplu sözleşmeden faydalanan işçi sayısı dikkate alındığında Çalışma Bakanlığının verdiği rakamlar oldukça yüksek kalmaktadır. Kimi sendika uzmanları TÜRK İŞ'in gerçek üye sayısının bir milyonun altında olduğunu söylüyor.

5. 27 Mayıs askeri darbesi ile DP iktidardan uzaklaştırılır. 1961 Anayasası sendikalara grev ve toplu sözleşme hakkı tanır. 1963'de Maden-İş Kavel Kablo Fabrikası'nda greve gider. Grevin amacı çalışma koşullarının iyileştirilmesinin yanı sıra toplu sözleşme ve grev yasasının çıkarılmasını da içeriyordu. 24 temmuz 1963 günü parlamento 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nı çıkarır. Böylece Anayasa'da olmadığı halde Lokavt hakkı da uygulamaya sokulmuş oldu. Burada önemli nokta grev hakkının yalnızca ekonomik grev ile sınırlı olması, dayanışma, genel ve siyasal grev hakkı tanınmamasıydı. Aynı zamanda işçilere referandum hakkı da tanınmamıştı.

6. 1963'ten itibaren toplu sözleşme ve grev döneminin başlamasıyla TÜRK İŞ'in işçilerin devletten ve sermayeden bağımsız çıkarlarından uzak bir sendikal anlayışta olduğu daha çarpıcı biçimde görülür.

* 10 Ağustos 1964 grevleri Kıbrıs olayları bahane edilerek durdurulur.
* Maden-İş'in 25 Kasım 1965'deki Mannesman Boru Fabrikası grevi TÜRK İŞ genel sekreterinin dönemin Sanayi Bakanı'yla uzlaşması ve işyerindeki yetkili sendika Maden-İş'i devre dışı bırak-

ması nedeniyle 15 Ocak 1966 günü grevi kaldırmak zorunda bırakır.

* 13 Eylül 1966 İskenderun-Batman petrol Boru hattı grevi başlar. Grevin amacı yabancı işçilerle "eşit hak" talebidir. TÜRK İŞ yayınladığı bildiride grevci işçiler için " bazıları tahrık edilerek, bazıları da tehditle greve zorlanmış işçilerdir" diyerek grevi "kanunsuz" olarak niteler ve sahip çıkmaz.

* 14 Kasım 1963 günü Bozkurt Mensucat işçileri greve çıkarlar. İşveren grev "kanunsuz"dur der. TÜRK İŞ kanunsuz yolda yürütülmek istenen her türlü grev hareketinin karşındadır" diyerek işverenin yanında yer alır.

* 22 Aralık 1963 günü Ataş Rafinerisi'nde grev başlar. TÜRK İŞ Mersin Rafinerisi'indeki grevi hiçbir şekilde desteklemeyecekti. TÜRK İŞ'in tavrı şudur:. "Büyük işçi kitlesi henüz en küçük haklarına bile sahip olmadığı halde, zenginlerin dahi erişemeyecekleri konforlar peşinde koşan bu işçilerin, yapacakları grev sonunda mutlaka hüsrana uğrayacakları tabiidir" diyerek greve destek vermez.

* 1965 Mart'ında Kozlu Kömür Ocağı'ndaki işçilerin grevine ise "tahrik var" diyerek karşı çıkar.

* 31 Ocak 1966 Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası grevi bir dönüm noktasıdır. İş yerinde yetkili sendika olan Kristal-iş Sendikası'nın iş yerinde sözleşme yapma isteğini iş veren kabul etmez. 31 Ocak'ta grev başlar. TÜRK İŞ bir protokol imzalayarak Nisan'da grevi bitirir. Protokol iki maddeden oluşur

1) 3 gün içinde iş başı yapanlara 600 lira ödeme yapılacak.
2) Grevci sendikacılar işe alınmayacak.

Bu protokole rağmen grev sürdürülür, iş yerinde sözleşme yapılır.

Ancak bu grev aynı zamanda 13 Şubat 1967'de DİSK'in kuruluşunun önünü açan ve TÜRK İŞ'in uzlaşmacı anlayışından kopuşu sağlayan bir yol ayrımı oldu.

7. HAK İŞ, 22 Ekim 1976 tarihinde Ankara'da kuruldu. 7'si Türkiye 1'i KKTC'de olmak üzere 8 sendikası ve 400 (!) bin üyesi olduğu söyleniyor. Öz Gıda iş, Hizmet iş, Öz İplik İş, Çelik İş Öz Ağaç İş , Öz Tarım İş, Öz Sağlık İş, Kamu Sen (KKTC) , Tarım Orman İş sendikaları HAK İŞ bünyesinde örgütlenmektedir.

8. Kamu emekçilerinin örgütlü mücadele geleneği eskiye dayanıyor. Ancak 1960'lar da giderek ivmesi yükselen bu hareket zaman zaman kesintiye uğramış olsa da bugüne kadar süregeldi. 1965'den sonra kurulan kamu emekçileri örgütleri 12 Mart 1971 askeri darbesi ile kapatıldı. 1971'den sonra da örgütlü faaliyet yürüten kamu emekçileri, grevli-toplu sözleşmeli sendika taleplerini derneklerde örgütlüyken de devam ettirdiler. TÖB-DER (Öğretmenler), TÜM-DER (memurlar) , TÜS-DER (Sağlıkçılar), POL-DER(Polisler) gibi derneklerde grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı için etkili eylemler gerçekleştirdiler. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte kamu emekçilerinin örgütleri kapatıldı, yöneticileri gözaltına alındı. Bir süre kesintiye uğrayan kamu emekçilerinin sendikal haklar mücadelesi, işçilerin 1989 bahar eylemliliğiyle birlikte tekrar hareketlendi.

9. İlk olarak "Ortak Çalışanlar Yasası" çerçevesinde sendika talebini dillendiren kamu çalışanları, "işçi memur ayrımına son " sloganını alanlarda yükseltmeye başladı. Ancak bu talep'e işçi sendikaları tarafından gerekli karşılık verilip ortak mücadele ör-

gütlenemeyince, kamu emekçileri "işçi-memur" ayrımına "yenik düşerek" kendi sendikalarını kurmaya ve örgütlemeye başladılar. Sendikalarının kapıları mühürlenen, yöneticileri mahkemeye verilen, coplanan, sürgüne gönderilen kamu emekçileri tüm bu baskılar karşısında fiili meşru mücadele hattını sonuna kadar zorlayarak sendikalarına sahip çıktı. Bütün baskılara rağmen bir bir kurulan sendikalar bir süre Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu adıyla faaliyet yürüttüler. 11-12 Kasım 1995 tarihlerinde 28 sendikadan 500 delegenin katılımı ile Ankara'da "Konfederasyonlaşma Tüzük ve Kuruluş Kurultayı" yapıldı. Kurultayda kabul edilen tüzük ile 8 Aralık 1995 tarihinde kuruluş dilekçesi İstanbul Valiliği'ne verilerek Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) kuruldu.

Kamu emekçileri verdikleri mücadele ile işçi sınıfı mücadele tarihine önemli örnekler bıraktılar. Ankara Yürüyüşleri,16-17 Haziran 1995'de 150 bin kamu emeçlisi ile Ankara Kızılay'ı işgal eylemi, iş bırakmalar, 4-5 martlar, kitlesel mitingler ile kamu emekçileri sendikal mücadelede önemli bir güç haline geldi. 1989 yılında dünyada "reel sosyalizm"in çöküşü ile "Sınıf mücadelesi bitti" diyenlere, kamu çalışanları bu mücadelesi ile gerekli yanıtı verdi.

Sendikaların militan kitle mücadelesini eksen alan bağımsız sınıf örgütü özelliğini yeniden kazanma olanağı, (...) sınıf ve kitle sendikacılığındadır. Temel sorun çok yönlü biçimde parçalanmış, adeta cami ile kışla arasında bölünmüş işçi sınıfını bu perspektif etrafında mücadeleye yönlendirmek, bütün güçlerini demokratik sendikal bir merkezde birleştirmektir.

Kurulacak birleşik sendikal cephenin temel işlevi, sendikal harekete müdahale ederek onu köklü değişime zorlamak ve sendikaları yeniden kazanmaya çalışmak olacaktır. (...) Burada aslolan sendikal hareketin birikmiş onlarca, yüzlerce sorununun arkasından koşmak değil, öncelikli olanı saptamak ve "çözücü halkayı" yakalayabilmektir.

Mücadele ve örgütlenme bütünsel bir süreçtir. Örgüt canlı bir organizma gibidir, birbirini besleyen ve tamamlayan organik parçalardan oluşur. Örgütler de bütün canlı organizmalarda olduğu gibi sistemli çalışmak, kendini yenilemek, değişen koşullara kendini uyarlamak zorundadır. Bu yaklaşıma ayak uyduramayan örgütler bir süre sonra canlılığını yitirir, kendini yeniden üretecek olanakları tüketerek varlığına son vermek zorunda kalır.

Demokrasi, burjuva demokratik ilişkiler içerisinde, işçiler/emekçiler açısından "demokratik perde"nin arkasında oynadıkları seyirlik bir oyun gibidir. Bütün karar süreçlerinden ve mekanizmalarından şu ya da bu dolayımla dışlanarak kendi gelecekleri üzerinde doğrudan söz ve karar sahibi olma hakları ellerinden alınır. (...) Bu seyirlik oyun, yalnızca sendika içinde kalmaz, bir bütün olarak toplumsal-siyasal ilişkilerini de kuşatarak emeğin ve ezilenlerin demokratik sorunlarına karşı sistemli bir duyarsızlığı geliştirir.